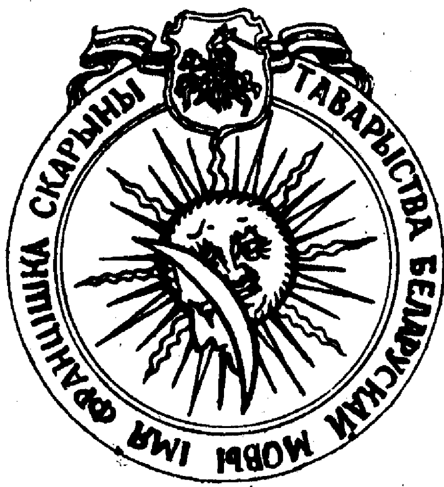
Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
Францішак БАГУШЭВІЧ

НАША СЛОВА

Штотыднёвая газета (Выходзіць з сакавіка 1990 г.) ◆ № 6 (62) ◆ 12 лютага 1992 г. ◆ Кошт 20 кап. (Па падпісцы — 10 кап.)

«Клопат аб беларусізацыі не стаў прадметам увагі з боку камандавання Беларускай ваеннай акругі».

Стар. 2

ЯКІМ БЫЦЬ ПРАВАПІСУ?

Стар. 5

Нашы інтэрв'ю

ПЁТР КРАЎЧАНКА: нацыянальнае разуменне прыйдзе праз абуджэнне нацыянальнай інтуіцыі

(Гутарка з міністрам замежных спраў Рэспублікі Беларусь П. К. Краўчанкам).

— Адно, на жаль, з нешматлікіх міністэрстваў, дзе міністр гаворыць па-беларуску — Ваша. А ці бяруць прыклад з міністра іншыя супрацоўнікі міністэрства?

— Калі я прыйшоў у гэтае міністэрства, з супрацоўнікаў толькі двое размаўлялі па-беларуску. Сёння ўжо, мяркую, такіх супрацоўнікаў працэнтаў 40—50. Я лічу, што перад тым, як патрабаваць, трэба стварыць людзям умовы. У нашым міністэрстве, пачынаючы з верасня, працуюць курсы па вывучэнні

(Працяг на с. 3).

Створана Беларуская асацыяцыя ахвяр палітычных рэпрэсій

Два дні ў Менску праходзіў Устаноўчы з'езд ахвяр палітычных рэпрэсій, які ўтварыў Беларускую асацыяцыю ахвяр палітычных рэпрэсій. Заснавальнікамі яе з'явіліся Галоўнае архіўнае ўпраўленне пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, Акадэмія навук Рэспублікі Беларусь, Камітэт маладзёжных арганізацый Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзіцячы фонд, Беларускі фонд культуры, Бабруйская, Брэсцкая, Гомельская, Гродзенская асацыяцыі ахвяр палітычных рэпрэсій.

З'езд прыняў Статут, выбраў кіруючыя органы асацыяцыі. Яе прэзідэнтам стаў вядомы беларускі вучоны, доктар гістарычных навук, прафесар Г. В. Штыхаў.

Палітычнай і ідэйнай платформай Беларускай асацыяцыі ахвяр палітычных рэпрэсій з'яўляюцца развіццё дэмакратыі і зжыванне вынікаў таталітарызму, парушэнняў законнасці, недапушчэнне нацыянальнай і рэлігійнай нецярпімасці ва ўсіх сферах грамадска-палітычнага, сацыяльна-эканамічнага і духоўнага жыцця Рэспублікі Беларусь, садзейнічанне прававому выхаванню грамадзян і стварэнню прававой дзяржавы. Яе дзейнасць ажыццяўляецца ў адпаведнасці з Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь, дзейсным рэспубліканскім заканадаўствам і Статутам асацыяцыі.

З'езд унёс прапанову ў Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь заканадаўча прызнаць масавыя палітычныя рэпрэсіі 1917 — пачатку 80-х гадоў злачыннымі дзеяннямі і кваліфікаваць іх як генацыд супраць народа Беларусі.

З'езд лічыць неабходным поўнае і публічнае адкрыццё для даследчыкаў архіваў КДБ і МУС (НК-УНК-АДПУ-НКУС), у якіх захоўваюцца дакументы і матэрыялы аб палітычных рэпрэсіях у Беларусі.

З'езд звярнуўся з заклікам да працоўных калектываў і кіраўнікоў прадпрыемстваў і ўстаноў, кааператываў, акцыянерных аб'яднанняў, сумесных прадпрыемстваў стаць спонсарамі Беларускай асацыяцыі ахвяр палітычных рэпрэсій і яе мясцовых аб'яднанняў, аказваць фінансавую дапамогу ахвярам рэпрэсій, на справе праяўляць да іх дабрачыннасць і клопаты.

З'езд таксама даручае прэзідыуму асацыяцыі ўстанавіць сувязі з ахвярамі палітычных рэпрэсій за мяжой, а таксама з роднаснымі і дабрачыннымі міжнароднымі арганізацыямі і наладзіць з імі ўзаемадзеянне і супрацоўніцтва.

Поступ тыдня

АДЗІН ЗА ДРУГІМ СПЫНЯЮЦЦА БЕЛАРУСКІЯ ПРАМЫСЛОВЫЯ ГІГАНТЫ — «БелАЗ», «МАЗ», «ГОМСЕЛЬМАШ», «МАНАЛІТ», ШМАТТЫСЯЧНЫЯ КАЛЕКТЫВЫ ІДУЦЬ У ВЫМУШАНЫ АДПАЧЫНАК. Прычына — адсутнасць сыравіны, камплектуючых, зьмяншэнне попыту на прадукцыю. На жаль, ніхто не можа сказаць, што чакае прамысловасць і ў бліжэйшы час.

СФАРМІРАВАНА КААРДЫНАЦЫЙНАЯ РАДА БЛОКА ДЭМАКРАТЫЧНЫХ СІЛ «НОВАЯ БЕЛАРУСЬ». Мяркуецца, што гэта будзе апазіцыя для сучаснага кіраўніцтва рэспублікі.

ІДЗЕ ВЯСНА, А КІРАЎНІКІ ВЯСКОВЫХ ГАСПАДАРАК У ПОЎНАЙ РАЗГУБЛЕНАСЦІ: ЦАНА КАМБАЙНА ВЫРАСЛА ДА 2 МІЛЬЕНАЎ РУБЛЁЎ, ТРАКТАРНАЙ ГУСЕНІЦЫ — ДА 50 ТЫСЯЧ, ГЭТА ЗНАЧЫЦЬ У 15—19 РАЗОЎ. ВЯЛІКУЮ ДОЛЮ АД ПРЫБЫТКУ ЗАБІРАЮЦЬ ПАДАТКІ. Дзе ж выйсце, як пазбегнуць банкруцтва? Пытанне пакуль застаецца без адказу.

ЗАРАБОТНАЯ ПЛАТА У НАРОДНАЙ ГАСПАДАРЦЫ РЭСПУБЛІКІ У СЯРЭДНІМ СКЛАДАЕ ЦЯПЕР 1908 РУБЛЁЎ. ГЭТА У 2—2,5 РАЗЫ БОЛЕЙ, ЧЫМ ЛЕТАСЬ. А У КОЛЬКІ РАЗОУ ВЫРАСЛА І ЯШЧЭ ВЫРАСЦЕ «СЯРЭДНЯЯ» ЦАНА?..

АДНАЎЛЯЮЦЬ забастоўку шахцёры Салігорска. Яны не могуць дамовіцца з урадам аб тарыфным пагадненні на сёлетні год.

БЛОК ВАЕННЫХ праблем збіраюцца абмеркаваць кіраўнікі дзяржаў — удзельніц Садружнасці на сумесным пасяджэнні, якое адбудзецца 14 лютага ў Менску.

САВЕТ ФЕДЭРАЦЫІ БЕЛАРУСКІХ ПРАФСАЮЗАЎ НАКІРАВАЎ В. Ф. КЕБІЧУ ПІСЬМО, У ЯКІМ ПРАПАНУЕ ПРЫНЯЦЬ ДАДАТКОВЫЯ МЕРЫ ПА САЦЫЯЛЬНАЙ АБАРОНЕ НАСЕЛЬНІЦТВА У СУВЯЗІ З ЛІБЕРАЛІЗАЦЫЯЙ ЦЭН. Згодна з гэтым пісьмом, мінімальная зарплата ў лютым павінна скласці 700 рублёў, прапануецца таксама павялічыць частковую кампенсацыю дадатковых выдаткаў з-за павелічэння цэн на мяса і масла. Прафсаюзы лічаць, што і ўклады насельніцтва ў ашчадных банках трэба абараніць такім жа чынам, як і пасля красавіцкага павышэння цэн у мінулым годзе.

Што з намі адбываецца, альбо Чаму «Наша слова» не даходзіць да чытача?

Нават у застойныя часы ў рэдакцыі рэспубліканскіх газет іншы раз прыходзілі пісьмы з скаргамі на ЦК, вярхоўныя органы ўлады, ад якіх газеты поўнасцю залежалі. Такое ўяўленне людзей аб ролі прэсы складалася даўно. І, калі ўдумацца, яно мае пад сабой рэальную аснову:

няма такой праблемы, у вырашэнні якой не маглі б дапамагчы органы друку. Сёння пры іх удзеле сапраўды расчышчаюцца завалы, накопленыя ў мінулым, уключаючы і недахопы ў дзейнасці вярхоўнай улады. Усе, акрамя адной,— поўнай залежнасці ад паліграфічнай базы.

Гэта ў наш час нарадзіўся выраз — «паліграфічная ўдаўка на органы друку». Такой «удаўкі» не пазбегла і газета «Наша слова». Па тэхнічных прычынах мы не можам друкаваць у газеце аператыўную інфармацыю. Адну інфармацыйную калонку «Поступ тыдня», якая набіраецца ў дзень падпісання нумара да друку, нам дазваляецца даваць як выключэнне. Усе астатнія матэрыялы мы павінны здаваць у набор за некалькі дзён наперад.

Але падпісаўшы газету ў друк, мы яшчэ не можам гарантаваць, што яна своечасова дойдзе да чытача.

(Працяг на с. 2).

«ВІС»: дзе і што?

25 снежня Беларуска-эстонскае зямляцтва ў Кохтла-Ярве наладзіла святкаванне Каляд. У традыцыйны характар іх правядзення ўвайшлі і новыя рысы: былі наладжаны віктарына, прысвечаная Максіму Багдановічу, і беларускі варыянт тэлепраграмы «Поле цудаў».

* * *

18 студзеня ў Сланцавым музеі Кохтла-Ярве аб'яднанне мастакоў-беларусаў Балтыі «Гонар маю» адкрыла сваю чарговую выставу, у якой бяруць удзел мастакі з Вільні, Рыгі, Санкт-Пецярбургу, Кохтла-Ярве.

* * *

У Санкт-Пецярбургу адкрылася першая персанальная выстава беларускага мастака Івана Чарнякевіча. Сам ён — спецыяліст па габелене, але апошнім часам займаецца жывапісам.

* * *

Другі год існуе пакуль адзіны ў рэспубліцы Беларускі гуманітарны адукацыйна-культурны цэнтр, а пры ім — гуманітарны ліцэй. У мінулым навучальным годзе, калі дзеці прыходзілі на вучобу толькі раз на тыдзень, у нядзелю, свае аўдыторыі давала адна з менскіх сярэдніх школ. Але ўжо з 1 кастрычніка, як вучоба стала штодня, узнікла пільная патрэба ва ўласным будынку.

Дырэктар названага цэнтра Уладзімір Колас звяртаўся ў розныя інстанцыі — безвынікова. І толькі зусім нядаўна, калі вырашаўся лёс партыйнай маёмасці КПСС—КПБ, у Савеце Міністраў Беларусі паабяцалі аддаць будынак філіяла былой ВПШ За гэта падпісваліся і гарсавет, і гарвыканкам, і розныя камісіі — гарадскія і Вярхоўнага Савета, і нават сам спадар Кебіч. Ды толькі правай рукой даючы згоду, Вячаслаў Францавіч тут жа левай рукой падпісвае пастанову, у якой уся партыйная маёмасць (і гэты будынак, зразумела) аддаецца ў распараджэнне Галоўнага гарадскога ўпраўлення Савета Міністраў Беларусі, якое вырашыла будынак пакінуць... ранейшым гаспадарам (арандатарам) — курсам савецкіх работнікаў. Загадчык арганізацыйнага аддзела ўпраўлення спадар Шчарбакоў нават заявіў, што хутчэй развітаецца з працай, чым саступіць дом ліцэю.

А позна ўвечары дэпутаты Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, якія адначасова з'яўляюцца выкладчыкамі гэтага ліцэя, сустракаліся з Вячаславам Кебічам. Як паведаміў спадар Лявон Баршчэўскі, народны дэпутат, літаратар, выкладчык гісторыі сусветнай літаратуры ў ліцэі,— наш прэм'ер у прысутнасці сведкаў пабяцаў на працягу тыдня падпісаць рашэнне пра перадачу будынка Беларускаму гуманітарнаму адукацыйна-культурнаму цэнтру.

Назаўтра з'явілася і адпаведнае пісьмовае распараджэнне. Цяпер наперадзе ў ліцэя нялёгкае змаганне за тое, каб выселіць з будынка розныя камсамольскія і кааператыўныя ўстановы, што атабарыліся там з лёгкай рукі кіраўніцтва былой ВПШ.

Уласнае — значыць беларускае

Нядаўна, на чарговым пасяджэнні Беларускага згуртавання вайскоўцаў ішла гаворка пра тое, ці будзе сапраўды беларускім войска Рэспублікі Беларусь.

Кіраўніцтва БЗВ з першага дня свайго існавання адназначна выказалася за вяртанне вайсковых беларускіх традыцый. Гэтаму паслужаць многія гістарычныя дакументы, а таксама артыкулы, манаграфічныя працы Міхася Ткачова, Сяргея Тарасава, Генадзя Сагановіча, Алеся Краўцэвіча і іншых. З-за вялікадзяржаўнай, інакш кажучы, прарасійскай палітыкі Цэнтра, што пазбаўляла войска якіх бы там ні было нацыянальных рыс, беларуская вайсковая гісторыя ў Беларускай ваеннай акрузе застаецца невядомай.

Няма ніякіх зрухаў у справе беларусізацыі выхаваўчай працы ў войску і цяпер, калі замест старых форм работы ўтвараўся своеасаблівы вакуум. На змену колішняй марксісцка-ленінскай падрыхтоўцы прыйшла гуманітарная. Аднак у час, адведзены на гуманітарную падрыхтоўку, кожны з кіраўнікоў заняткаў запаўняе той вакуум чым захоча. У прыватнасці, вывучаецца расійская вайсковая гісторыя.

У сувязі з гэтым Беларускае згуртаванне вайскоўцаў прыняло рашэнне падрыхтаваць і правесці ў школах і прафесійна-тэхнічных вучылішчах Беларусі ўрок патрыятызму. Распрацоўкай лекцыйна-метадычнага матэрыялу да ўрока заняліся два вядомыя гісторыкі — А. Грыцкевіч і Г. Сагановіч. Але як адгукнуцца на задуму БЗВ у саміх школах? І хто будзе праводзіць гэты ўрок-акцыю — выкладчыкі гісторыі ці пачатковай ваеннай падрыхтоўкі? І добра, што на пасяджэнні прысутнічалі афіцэры запасу — выкладчыкі пачатковай ваеннай падрыхтоўкі. Яны з цікавасцю ўспрынялі прапанову БЗВ.

І калі практычныя захады да пошуку форм беларусізацыі ў выхаванні дапрызыўнікаў зроблены — мяркуецца, што такія ўрокі стануць у школах і вучылішчах сістэмай, — то шмат складаней з патрыятычным выхаваннем непасрэдна ў войску. І, відаць, рашучы крок для гэтага пакуль што не зроблены. Прычына найперш у тым, што клопат аб беларусізацыі не стаў прадметам увагі з боку камандавання Беларускай ваеннай акругі. Будзем спадзявацца, што ў Міністэрстве абароны Рэспублікі Беларусь беларусізацыя, пытанні патрыятычнага выхавання вайскоўцаў зоймуць належнае месца. У інтэрв'ю газеце «Звязда» генерал-палкоўнік (а тады яшчэ генерал-лейтэнант) Пётр Чавус зазначыў: «Гады праз два будзем мець уласнае войска». Аднак перамены ў нашым жыцці адбываюцца так хутка, што сваё войска мы можам мець хутчэй, чым вызначыў генерал. Значыць, трэба сёння падумаць пра складанне падручніка патрыятычнага выхавання для беларускага войска. Наспела і пара для поўнай беларусізацыі вайсковага друку.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

Што з намі адбываецца, альбо Чаму «Наша слова» не даходзіць да чытача?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

З вялікім спазненнем прыйшлі на пошту і ў кіёскі «Саюздруку» 46-ы мінулагодні нумар і № 1 за сёлетні год. А № 2 наогул прыйшоў адначасова з № 3, спазніўшыся нават болей чым на тыдзень. У чым прычына?

Каб было больш зразумела, перададзім хроніку выхаду гэтага нумара.

14.01. Аўторак. Падпісана газета ў друк, запоўнена тэхналагічная картка на тое, каб зрабілі ўкладку (або падборку) газеты. Гэта значыць, што газета з новага года пачала друкавацца двума часткамі па чатыры палосы, кожная з якіх друкуецца асобна. Пасля гэтыя часткі трэба скласці разам.

15.01. Серада, дзень выхаду газеты. Даведваемся ў друкарні, што ўкладка не робіцца, машына, прызначаная для гэтага, занятая падборкай купонаў!?

16.01. Чацвер. Адказ у друкарні такі ж, як і ўчора. Але дадаецца: той пункт у дагаворы рэдакцыі з друкарняй, дзе прадугледжана ўкладка, будзе наогул скасаваны.

У рэдакцыю зайшоў С. Б. Нехамец, менчук з вуліцы Камуністычнай, скардзіцца, што не атрымаў ніводнага нумара нашай газеты ў гэтым годзе.

Наогул нам пастаянна звоняць з розных месц з адным і тым жа пытаннем: чаму няма «Нашага слова»?

17.01. Пятніца. Ідзём у новае Міністэрства інфармацыі. Вядуцца перагаворы з кіраўніцтвам фабрыкі «Чырвоная Зорка», дзе друкуецца «Наша слова», на вышэйшым узроўні. Адказ друкароў той самы: тэхніка занятая, знайсці людзей для ручной укладкі немагчыма. Ды яшчэ робіцца ўдакладненне: рэдакцыя сама (!) упісала ў дагавор пункт аб укладцы газеты.

Праўда, пры такім удакладненні незразумела, як магла ўпісаць рэдакцыя гэты пункт у той экземпляр, які захоўваецца ў кіраўніцтва фабрыкі? Ды і тэхналагічную картку, што ўжо ўпаміналася, не сама рэдакцыя прыдумала. Але гэта проста да слова. Бо такіх незразумеласцей у адносінах з савецкімі «дзелавымі» людзьмі заўсёды ўзнікае вельмі многа.

20.01. Панядзелак. Паведамляецца, што ўкладка зроблена. Ура! Праўда, не хапае некалькі сот паасобнікаў. Тэлефануем у экспедыцыю. Абяцаюць вечарам газету забраць. Звяртаемся на «Мінскую пошту»: можа, іх людзі маглі б зрабіць укладку. Абяцаюць пытанне «правентыліраваць».

21.01. Аўторак. З экспедыцыі паведамляюць: паехалі за газетай, але яе на складзе не было(?). На фабрыцы высвятляецца: газету не перанеслі ад машыны, на якой рабілася ўкладка, на першы паверх, дзе склад. Маўляў, цяжкая ручная праца. Кіраўніцтва цэха тлумачыць, што ім нязручна два разы пераналаджваць машыну, каб зрабіць укладку сямі тысяч паасобнікаў. Вось каб 70 тысяч — іншая справа. Што ж, мы таксама не супраць 70 тысяч. Але ўсе вялікія справы пачынаюцца з малога. Ці варта ігнараваць газеты з малымі накладамі?

З Галоўпаштамта паведамляюць — рабіць укладку іх людзі не будуць. Ды яшчэ і папярэджваюць — трэба, каб газету дастаўлялі ім з фабрыкі абавязкова ў складзеным выглядзе. Падпісваем у друк трэці нумар газеты.

22.01. Серада. Два супрацоўнікі рэдакцыі працуюць у друкарні, уручную ўкладваючы газеты. Высвятляецца, што адной часткі газеты недадрукавана 500 паасобнікаў.

23.01. Чацвер. Машына з цэха экспедыраваная вечарам, забірае на фабрыцы адначасова два нумары нашай газеты. Але ў накладной чамусьці не ўказваецца колькасць паасобнікаў... Сацыялістычны спосаб жыцця з намі і перамагае!

24.01. Пятніца. У другой палове дня газета развозіцца па паштовых аддзяленнях і кіёсках. (У экспедытараў свой графік работы, і падладжвацца пад газету яны не збіраюцца). Толькі ў суботу яе два нумары адначасова трапяць да падпісчыкаў.

Вось так пакуль друкуецца і ідзе да чытача газета, якая па праву лічыцца сімвалам нацыянальнага адраджэння беларусаў. І якая знаходзіцца на дзяржаўнай датацыі. Той, хто чытае камерцыйныя, «дзелавыя» газеты, ведае, што ў іх такіх спазненняў па тэхнічных прычынах не бывае. Хоць нямала іх выдаецца на той жа фабрыцы «Чырвоная Зорка». На расійскай мове, між іншым.

Сухая хроніка выхаду аднаго нумара не раскрывае многія квяцістыя выказванні і меркаванні начальства друкарні ў адносінах да газеты, беларускага слова. Толькі дзеля прыкладу прывядзём адну любімую фразу, з якой пачынаецца размова з многімі адказнымі людзьмі: «Як нам надакучыла гэтае «Наша слова»! А яшчэ любяць прыпомніць анекдот пра Калініна і выданне беларуска-рускага слоўніка. Маўляў, амаль усе словы ў беларускай мове ўзяты з рускай ці ўкраінскай, то навошта яна наогул. Спрачацца і даказваць нешта ў такіх выпадках проста немагчыма. І не таму, што «дзелавыя» людзі вельмі занятыя. Усе гэтыя дробныя ўколы выцякаюць са старой русіфікатарскай пазіцыі: няма беларускай мовы, а ёсць толькі сапсаваная руская. Пры такой пазіцыі вельмі цяжка разлічваць на ўзаемаразуменне пры выданні беларускай газеты.

Як бачым, русіфікацыя, што вялася вякамі, сказваецца не толькі на накладзе беларускамоўнага выдання. Яшчэ больш адчувальны яе ўціск на дзелавых адносінах. І гэта варта было б улічыць новаму Міністэрству інфармацыі рэспублікі. А таксама дэпутатам беларускага парламента, якія будуць яшчэ раз абмяркоўваць пытанне аб падтрымцы беларускамоўных выданняў.

Анатоль СІЛЯНКОЎ,
адказны сакратар газеты «Наша слова».

АДРАДЖЭННЕ: ПРЭМ'ЕРЫ, ВЕЧАРЫНЫ, ІМПРЭЗЫ

Дзяржаўны канцэртны аркестр РБ і Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны прадстаўляе ў канцэртнай зале Белдзяржфілармоніі 15 лютага а 19 гадзіне прэм'еру поп-оперы «Максім» Ігара Паліводы паводле твораў Максіма Багдановіча (лібрэта Лявона Пранчака), а таксама канцэрт сучаснай беларускай песні «Пад зоркай Пагоні». Выступяць спевакі Уладзімір Кудрын, Іна Афанасьева, Мікалай Скорыкаў, Юлія Скараход, Вадзім Касэнка, Алена Саўленайтэ, Валерый Скаражонак. Мастацкі кіраўнік — Міхаіл Фінберг. Вядучая — Народная артыстка Рэспублікі Беларусь Зінаіда Бандарэнка.

ПЁТР КРАЎЧАНКА: нацыянальнае разуменне прыйдзе праз абуджэнне нацыянальнай інтуіцыі

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

беларускай мовы для супрацоўнікаў, дзе выкладанне вядзецца высокапрафесійнымі выкладчыкамі. Запісалася шмат людзей з розных аддзелаў. Але жорстка я нікога не прымушаў. Проста паставіў пытанне такім чынам, што адну нараду ў панядзелак я праводжу на рускай мове, другую — на беларускай. Міністэрства камплектавалася не адзін год: прыехалі спецыялісты пасля маскоўскіх ВНУ, працуюць не толькі беларусы, і мне не хацелася б, каб мова нас адразу падзяліла: гэты ведае, а гэты — не. Таму ўсё рабілася спакойна, прыязна і карэктна. Цяпер ужо многія дакументы рыхтуюцца на беларускай мове, ідзе перапіска з іншымі дзяржавамі, дзе арыгінал робіцца на беларускай мове і пераклад — на англійскай. Як правіла, усе нашыя афіцыйныя дакументы рыхтуюцца на беларускай мове. Так што ў нашым міністэрстве родная мова пашырае сферу свайго гучання і ў бліжэйшыя год-два ўвогуле гэта будзе беларусізаванае міністэрства.

— Неўзабаве, відаць, Рэспубліка Беларусь будзе мець свае прадстаўніцтвы ў розных краінах: консульствы, пасольствы. Што, на Вашу думку, можа надаць нацыянальную адметнасць гэтым установам?

— Галоўная нацыянальная адметнасць будзе выяўляцца ў асобе людзей. Зразумела, што ў нашых пасольствах павінны працаваць беларусы. Усе апошнія кадравыя прызначэнні я ацэньваю з пункту гледжання адносін чалавека да нацыянальнай культуры, нацыянальнай гісторыі, нацыянальнай спадчыны і мовы. Пэўную ролю павінны адыграць аксесуары і наша нацыянальная сімволіка ў афармленні пасольства, у яго інтэр'еры. У адзенні нашых прадстаўнікоў таксама не трэба цурацца нашых нацыянальных традыцый.

— Нечаканасцю было для нас, што на прэс-канферэнцыі, дзе прысутнічаў дзяржаўны сакратар ЗША Дж. Бэйкер, Вы гаварылі па-беларуску і пераклад рабіўся адразу з беларускай на англійскую мову. Ці будзе гэта хутка нормай у нашай суверэннай Беларусі?

— Гэта ўжо ёсць норма. Вось менавіта сёння некалькі гадзін назад мы сустракаліся з нунцыем папы Яна Паўла II. Павінен сказаць, што на перамовах пераклады рабіліся не толькі з беларускай на італьянскую, але і з італьянскай на беларускую мову. І папскі нунцый не мог гэтага не заўважыць. Калі мы просім, каб нашы святары да паствы, да вернікаў звярталіся на нацыянальнай мове, то, зразумела, папскаму нунцыю мы павінны паказваць прыклад. І гэта прайшло вельмі добра і мела свой рэзананс. Практычна з першага дня працы на пасадзе міністра ўсе перамовы я вяду на беларускай мове. Перамовы са Скубішэўскім, міністрам замежных спраў Польшчы, у кастрычніку 1990 г.— адзін з такіх прыкладаў.

— Чаму Вы сталі гаварыць па-беларуску? Дзе напачатку вучыліся?

— Гэта выхаванне. Я прыйшоў да беларускай мовы, дзякуючы бабулі, маці. Маці мая — настаўніца, скончыла настаўніцкую семінарыю, але здарылася так, што яна вельмі мала працавала настаўніцай. Бабуля, вёска — гэта мае карані. Вёска — менавіта тое асяроддзе, дзе гучала беларуская мова. У першы клас я пайшоў у вёсцы Свіры, у другі — у Крывічах. У Крывічах быў вельмі выдатны настаўнік: ён практычна абудзіў цікавасць да беларускай мовы. Усё пачалося з паэмы «Курган». Ён так выдатна дэкламаваў — з такім нейкім унутраным пафасам, з унутраным хваляваннем, што гэта перадавалася нам, яго вучням. Стандарт адукацыі ў беларускай школе 30 гадоў назад быў вельмі высокі.

— Вы былы работнік партапарату. Ці лёгка было пачуваць сябе беларусам у тых умовах?

— Усё было. Было поўнае неразуменне ў тых вышэйшых інстанцыях. Я прыйшоў на пасаду сакратара Менскага гаркама ў студзені 1985 г. Мне было 35 гадоў, хацелася шмат што памяняць. Да гэтага не займаў кіруючых пасад, таму ў нейкім сэнсе я таксама дзіця перабудовы, калі так можна сказаць. І з першага месяца працы трэба было рыхтаваць свята, якое потым стала вядома як свята горада «Мінск-86». Праводзілася яно ў канцы мая 1986 г. Свята рыхтавалася практычна без фінансавай дапамогі з боку, на энтузіязме працавала чалавек 400. У гэты час я пазнаёміўся з многімі журналістамі, якія, дарэчы, у нейкім сэнсе перш за ўсё мяне падтрымалі. Потым пісьменнікі. Я праводзіў некалькі нарад у гаркаме з удзелам Н. Гілевіча, А. Вярцінскага, В. Зуёнка, Б. Сачанкі і іншых. Была прапанавана новая нацыянальная мадэль свята пад назвай «Талака». Але потым былі такія абставіны, што прымусілі не мяне, а маё начальства змяніць назву гэтага свята. Я да гэтай пары лічу, што адбылася вельмі прыкрая з'ява,— у тым сэнсе, што першае свята мы назвалі вельмі нейтральна.

— Значыць, у нейкім сэнсе першы блін усё-такі комам?

— Не зусім. У часе таго свята шмат што атрымалася няблага. Ды ўзяць хоць вось гэта: упершыню гучала беларуская мова на стадыёне «Дынама» і не адзін і не два, а дзесяткі ансамбляў песні і танца выконвалі «Лявоніху» на вуліцах Менска. Мне вельмі прыемна ўспамінаць той час. Я тады канчаткова прыйшоў да разумення: ёсць такая патрэба — працаваць на нацыянальную ідэю, будзіць нацыянальную свядомасць, будзіць праз культуру, праз мастацтва, ісці да людзей праз эмоцыі, праз сэрца. Таму што розум не заўсёды дазваляе чалавеку асэнсаваць, што і як. Павінна праявіцца нацыянальная інтуіцыя, а тады і прыйдзе нацыянальнае разуменне.

— Вы падтрымалі і ідэю беларусізацыі школы?

— Праз год пачалася праца па адраджэнні беларускіх школ. Калі я прыйшоў у гаркам, практычна толькі ў адной, калі не памыляюся, школе № 108 паўтарамільённага Менска было некалькі беларускіх класаў. Калі пакідаў сваю сакратарскую пасаду, прыкладна ў 40 школах ужо існавалі беларускамоўныя класы. Гэта ўсё, што ўдалося зрабіць за 4 гады. Я пабываў у шматлікіх школах на бацькоўскіх сходах, агітаваў за беларускамоўныя класы разам з нашымі вядомымі пісьменнікамі. Калі ўзнікла пытанне аб стварэнні Таварыства беларускай мовы, я на працягу трох месяцаў узначальваў аргкамітэт. У верасні 1989 года, нягледзячы на рэзкія палітычныя супярэчнасці, якія існавалі паміж рознымі людзьмі, мы ўсё ж правялі ў Доме асветы Менска ўстаноўчую канферэнцыю і стварылі ТБМ.

— Тады, здаецца, упершыню прагучала ідэя стварыць закон аб дзяржаўнасці беларускай мовы.

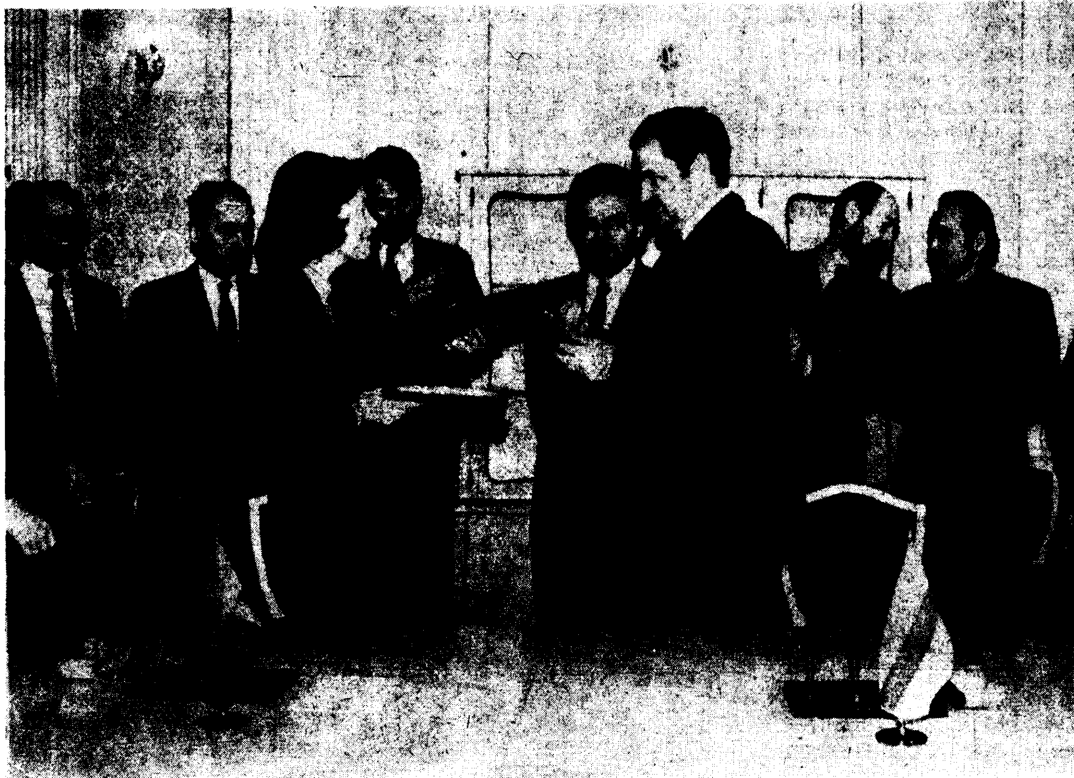
— У тыя часы мы разам з іншымі прадстаўнікамі нацыянальнай інтэлігенцыі пачыналі працаваць над законам аб мовах. Сядзелі ў Савеце Міністраў па 10–12 гадзін на працягу трох месяцаў. Працавалі тады, калі амаль ніхто не верыў, што гэтая справа пойдзе. З аднаго боку, былі прапановы супраць дзяржаўнага статуса беларускай мовы, з другога,— гучалі заклікі прымусіць усіх сілай яе вывучаць. Я не мог пагадзіцца ні з тым, ні з другім поглядам на гэтую праблему. Урэшце закон быў распрацаваны і прыняты ў студзені 1990 г. Яшчэ са старым парламентам. Я ганаруся, што з'яўляюся адным з аўтараў гэтага закона. Трэба, дарэчы, успомніць і тое, што Менскі гаркам партыі пайшоў супраць думкі ЦК КПБ і на бюро гаркама было прынята рашэнне звярнуцца ў Вярхоўны Савет СССР з прапановай аб наданні беларускай мове статуса дзяржаўнай. Гэтае рашэнне было прынята аднагалосна, і літаральна праз некалькі дзён мы напісалі ў Вярхоўны Савет СССР. А праз месяц пасля бюро гаркама і пачала працаваць камісія па распрацоўцы гэтага закона.

— Вы — адзін з заснавальнікаў Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны. Як Вы лічыце, ці апраўдала сябе гэтая грамадская арганізацыя?

— Што да такога хуткага адказу, апраўдала ці не, адразу магу сказаць: апраўдала. Тое, што створана ТБМ — выдатна. Можна гаварыць пра пасіўнасць некаторых арганізацый, пра тое, што не ўсё ўдалося вырашыць, але ўсё-такі ТБМ як арганізацыя існуе. Яна абудзіла ў многіх нацыянальную свядомасць. Існуе газета «Наша слова», існуе такая грамадская суполка, якая дазваляе людзям сустрэцца, перакінуцца беларускім словам, падтрымаць адзін аднаго. Думаю, мы стварылі арганізацыю на дзесяткі гадоў. Калі я выступаў на рэспубліканскім з'ездзе, то я ўспомніў такі аналаг, які характэрны не толькі для нас, але і для славянскіх краін, што наша ТБМ — гэта «маціца» Беларусі, што ў той час, калі народ абуджаецца ад летаргіі, ад амаль смяротнага сну, заўсёды павінна існаваць і гэтая арганізацыя, і з цягам часу яна будзе набываць усё большы аўтарытэт.

Родная мова павінна абудзіцца ў чалавечай душы і шырока пайсці ў свет. Жадаю поспехаў «Нашаму слову».

Гутарыла **Л. БАРШЧЭЎСКАЯ.**

Каралеўства Швецыя стала першай краінай, якая ўстанавіла з Рэспублікай Беларусь дыпламатычныя адносіны. Міністр замежных спраў Швецыі Маргарэта аф Углас і міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь Пётр Краўчанка ў момант падпісання пагаднення.
Фота Валерыя АЛЯШКЕВІЧА (БЕЛТА).

Нядаўна ў менскай школе № 53 створана суполка ТБМ імя Ф. Скарыны. Ініцыятарам стварэння суполкі стаў выкладчык пачатковай ваеннай падрыхтоўкі маёр запасу Алесь Станкевіч. Пра сваю ініцыятыву ён гаворыць:

— Беларуская мова сёння патрэбна ўсім. Уявіце сабе сітуацыю: прыходзіць на службу ў нацыянальнае войска прызыўнік, а па-беларуску ніводнага слова не ведае. Не кажучы ўжо пра спецыяльную вайсковую тэрміналогію... Таму я і клапачуся пра пашырэнне ўжытку беларускай мовы сярод сваіх вучняў.

* * *

14 і 15 студзеня ў Даўгаўпілсе праходзіла сустрэча **рабочых груп па ўстанаўленню мяжы паміж Латвійскай Рэспублікай і Рэспублікай Беларусь. Бакі прыйшлі да згоды: лінія мяжы будзе супадаць з прынятым на гэты момант адміністрацыйна-тэрытарыяльным дзяленнем. Удакладненні патрабуюцца толькі ў тых месцах, дзе міждзяржаўныя рубяжы заараны.**

Як сказаў першы сакратар Міністэрства замежных спраў Беларусі Мікалай Касіараў, «у нас існуюць добрыя перспектывы для таго, каб устанаўленне мяжы паміж Беларуссю і Латвіяй стала ўзорам для іншых дзяржаў».

* * *

8 студзеня г. г. на **пасяджэнні рады БНФ Савецкага раёна Менска створаны раённы штаб беларускай дружыны. Гэта першы крок да стварэння, як мяркуецца, рэспубліканскай арганізацыі.**

«Беларуская дружына — добраахвотная неваенізаваная арганізацыя грамадзян Рэспублікі Беларусь, якая мае на мэце ахову грамадскага парадку, недапушчэнне гвалтоўных дзеянняў супраць грамадзян ды канстытуцыйна дзейсных органаў, а таксама недапушчэнне беспарадкаў пры правядзенні масавых мерапрыемстваў»,— так гучыць прэамбула Статута БД.

Тэлефон кіраўніка раённага аддзялення БД сп. Сяргея Андросава: 61-27-41.

Яшчэ адзін тэатр на роднай мове

Зрабіў першыя крокі ў жыццё новы тэатр — Тэатр-лабараторыя нацыянальнай драматургіі «Вольная сцэна» (мастацкі кіраўнік — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі, Заслужаны дзеяч мастацтваў РБ Валерый Мазынскі).

Сваім узнікненнем малады тэатр абавязаны людзям, апантаным ідэяй адраджэння роднай мовы, культуры, гісторыі і нацыянальнага мастацтва. Калектыў мяркуе вярнуць на сцэну забытае, згуртаваць маладых літаратараў, журналістаў, гісторыкаў і проста здольных людзей, заахвоціць іх на стварэнне не толькі п'ес, але і твораў іншых жанраў, навучыць разумець тэатр і яго законы. Аб гэтым гаварыў ва ўступным слове Валерый Мазынскі, аб гэтым напісана ў звароце да гледача, які змешчаны ў праграме, што ўручалася кожнаму гледачу (дарэчы, праграма надрукавана на машынцы!).

Атмасферу зычлівасці адчуваў кожны, хто пераступіў парог памяшкання малой сцэны тэатра імя Я. Купалы (тут размясціўся новы тэатр). Не толькі ветлівасць персаналу тэатра, але і родная мова (нават у гардэробе!). А далей вас віталі музыкі. Цудоўныя мелодыі глыбока кранալі сэрца, і здавалася, што ажываюць на сценах каляровыя літаграфіі Рыгора Сітніцы па матывах твораў Максіма Багдановіча з серыі «Вянок пашаны паэту» («Рамаис», «Старая Беларусь», «Слуцкія ткачыхі»).

Усё гэта было добрай прэлюдыяй да спектакля.

А вынес калектыў тэатра на суд першых гледачоў п'есу ў дзвюх дзеях «Ку-ку» Міколы Арахоўскага, мужнага чалавека, якому цяжкая хвароба не толькі перакрэсліла жыццёвыя мары, але і пазбавіла магчымасці рухацца, скавала болем рукі.

Які́м жа аказаўся першынец? Мне здаецца, што адказ на гэта пытанне — у напоўненасці залы, у якой не было ніводнага свабоднага месца, нават на прыступках паміж радамі, у той цішыні, калі слухаюць, як кажуць, з заміраннем сэрца, у воплесках, шматлікіх кветках і пацалунках пасля спектакля.

Спецыялісты-тэатразнаўцы яшчэ будуць аналізаваць, спрачацца, адзначаць станоўчае, знаходзіць недахопы. А першы глядач выйшаў з добрым настроем і кажа шчыры дзякуй усім тым, хто рыхтаваў свята і натхнёна працаваў у гэты вечар,— артыстам Ігару Дзянісаву, Тамары Пузіноўскай, Алене Забара, Аляксандру Гарцуеву, Уладзіміру Кін-Камінскаму, Віталю Кастальцаву, рэжысёру Андрэю Гузію, мастаку Уладзіміру Осіну, кампазітару Алегу Залётневу і, вядома, мастацкаму кіраўніку — і зычыць шчаслівай шырокай дарогі тэатру, плёну і добрых сустрэч з новымі людзьмі. Спадзяёмся, што сцэна гэтага тэатра адкрые для нас новых таленавітых аўтараў і будзе радаваць нас і надалей.

Галіна ХАТКЕВІЧ.

Свой беларускі комікс

У выдавецтве «Юнацтва» накладам у чвэрць мільёна паасобнікаў выйшла легенда «Дзікае паляванне» паводле славутай аповесці Уладзіміра Караткевіча. Легенду пераказалі і намалявалі Адам Глобус і Уладзімір Сцяпан.

Комікс адрасаваны дзецям малодшага школьнага ўзросту, але ён прывабіць і дарослага чытача.

«Дзікае паляванне» (а сумненняў, што яго раскупяць, — няма), на мой погляд,— добры пачатак у напрамку распрацоўкі беларускага комікса.

А. КУТ.

Польшча прадала Украіне семнаццаць самалётаў савецкай вытворчасці (1Л-62 і АН-24) за 15 мільёнаў долараў.

(БІС).

Часопісы

Скарбы нацыянальнай гісторыі

Часопіс «Спадчына» паступова заваёўвае чытацкую папулярнасць і аўтарытэт. Так, у шостым нумары «Спадчыны» за 1991 год пад рубрыкай «Народ, гісторыя, культура» друкуюцца гістарычна-публіцыстычныя артыкулы Язэпа Юхо «Фармаванне тэрыторыі беларусаў» і Георгія Штыхава «Археалогія пра крывічоў». Першы матэрыял носіць канспектыўна-ілюстрацыйны характар амаль усяго курса школьнай праграмы геаграфіі і гісторыі Беларусі. На яго варта звярнуць увагу настаўнікам.

Пад рубрыкай «Вяртаецца да чытача» працягваецца публікацыя філасофска-гістарычнага матэрыялу А. Цьвікевіча «Западно-руссизм». Друкуецца заканчэнне нарыса Юркі Віцьбіча «Плыве з-пад святое гары Нёман». Гэты нарыс шырыць наша знаёмства не толькі з Юркам Віцьбічам, а і з багатай, шматграннай дзейнасцю беларускай эміграцыі. Можна толькі пазайздросціць, з якой настойлівасцю пазбаўленыя Беларусі нашы земляки даследавалі гісторыю і культуру роднай старонкі. Як прыклад гэткай стараннасці і руплівасці — публікацыя Міколы Куліковіча «Савецкая беларуская опэра». Так, менавіта савецкая... Але не дзівіцеся і лепей учытайцеся, угледзьцеся ў аб'ектыўныя, разважлівыя радкі кампазітара і музыказнаўцы, аўтара опер, сімфоній, вакальных твораў, апрацовак народных песень. Нельга не пагадзіцца са словамі М. Куліковіча, якія ён сказаў у 1957 годзе: «... бальшавіцкая нацыянальная палітыка не магла дапусціць вызвольных і адраджэнскіх ідэяў».

Малады гісторык Віктар Чаропка ў рубрыцы «Сілуэты продкаў» знаёміць чытачоў з вялікім князем Віценем.

Сапраўдным адкрыццём з'яўляецца і публікацыя ў раздзеле «Літаратурныя помнікі» працы Андрэя Воляна «Пра дзяржаўнага мужа і яго асабістыя дабрачыннасці». Андрэй Волян нарадзіўся ў 1530 годзе ў Навагрудку, вучыўся ва універсітэце ў Франкфурце-на-Одэры, пасля займаўся юрыспрудэнцыяй, працаваў сакратаром Мікалая Радзівіла Чорнага. Праз некаторы час князь Радзівіл парэкамендаваў Воляна сакратаром польскаму каралю Жыгімонту Аўгусту, у 1574 годзе наш зямляк выдаў кнігу «Праўдзівае і артадаксальнае вучэнне царквы аб вячэры Гасподняй...». Пра ўсё гэта вы даведаецеся з пасляслоўя да публікацыі Андрэя Воляна.

Цікавасць выклікае рэцэнзія на трэці выпуск перыядычнага зборніка Пазнанскага універсітэта. Многія матэрыялы гэтай кнігі прысвечаны беларускай гісторыі. Дарэчы, каму б як не «Спадчыне» ўзяцца за больш шырокае прадстаўленне замежнай беларускай гістарыяграфіі. Шырокае кола чытачоў амаль што пазбаўлена такой інфармацыі.

У «Спадчыне» ёсць традыцыйныя ўклейкі з каляровымі рэпрадукцыямі партрэтаў Ігнаты Завішы, Еўфразіны Тышкевічавай, Аляксандра Астрожскага, Януша Радзівіла. Друкуючы іх, часопіс стварае сапраўдную мікрагалерэю старажытнага беларускага жывапісу.

Ганна ЦІТАЎКА.

• • •

Слоўцы, якія паслужаць

— Тарканi каня ўперад і во туды, убок вярні. Узрэччам паедзем, там лёдзіста, гладка.
— А дадзержыць каня?
— Дзіва што выдзержыць! Такі траскун быў... Сані будуць толькі туркатаць.

* * *

— Вечна ў іх цераспалосіца ў хаце. Скубуцца і скубуцца, таўкуцца і таўкуцца... Адна яечню-калатуху хоча, другая сядунку, трэцяй толькі цалкі, каб і жаўточак не быў парушаны.
— Ага, ні складу ні ладу. Лепш няма, як у хаце змір і злюб.

* * *

— Пайду да Хведара, спаганю грошы. Бо ўдаўніца, збудзецца, скажа — знаць нічога не знаю, ведаць не ведаю.
— Дак нашто ты кажух уздзябурыў? Паўкажушак накладзі, адлега сённячы, і воўнаю наверх выверні, снег хлюпкі ідзе, скора мо дождж ушлеіць.

* * *

— Ды ён і ўсміхацца не ўмее. Хмыліцца, як конь, здаецца вось-вось цапне зубамі за рукаў. Які з яго жаніх — галамызы нейкі...

* * *

— Пайграла ўжо... Будзе лэхтаць па хатах, нібы ланцак яе ўхапіў, лахудра гэтая.
— Ага, згадзела, не дай ты бог. Няма на яе якога лыгала, каб прыпяў, як цяля. Казала Івану: можака, доктару яе паказаць? Не спраста ж гэта.

* * *

Аддорваць і аддарачкі.
— Яна нам кнігу прынесла. А чым мы яе аддорваць будзем?
— Аддарачкі — не падарачкі. А так можна было б назад занесці тую кнігу. У нас жа ўжо дзве ці тры такія ёсць.

Павел МІСЬКО

«Ой, звонак, звонак зялёны клён...»

— Салодкае люблю, як дзіця. Гарманізм у мяне такі.
— А я не ўпадаю за ім. Цяпер жа не дакупіцца таго цукру. Малако за ўсё адбывае. Даліпантачкі! І сын, у заводзе ў Слуцку робіць, па мне пайшоў, і ўнукі такія...
— Ганна, а не забыла, як даўней саладуху варылі? Яшчэ і прыспеўвалі: «Саладуха, саладзіся, бортнік з лапцямі ўваліся!»

* * *

— Я хоць і прымак, але лепш за цябе, дзедзіца, жыву. І хоць я на адзін бок скібку маслам мажу, а ты на два, але ў гэтум дзеле і я мышэй лаўлю — будзь здароў!

* * *

— Шор нам цяпер ніхто не ставіць, не гняце ў патыліцу — сей гэта, сей тое. А раней! Божачка ты мой... Рыкамендацыя ды рыкамендацыяй, ды ўсё на басах. Я ўвесь у вымовах быў, як у лішаях ці каросце.

* * *

— Грыша, будзь добер... Ты мяне добра чуеш? Выйдзі заўтра ў другую змену... Ды зрабілі ўжо твой аўтобус рамонтнікі, учора яшчэ! Чын-чынаром усё, так што ляці необзіркі...

* * *

— Эй, кукурузька! Ач ты яе, чэша, нават не азірнецца... Каралева палёў, ау-у! Як цябе завуць? Хм, мабыць, глухая...

Дзяўчына азіраецца на гарэзу:
— А на такую хоху, як ты, і глядзець млосна.

* * *

З народных песень (запісы М. Федароўскага):
«Ой, звонак, звонак зялёны клён...»
«Свахна, птахна, да галубка мая,
Чарэшанькамі ўбрана да галоўка твая...»
«Конікі рагочуць, дадому хочуць,
Не ядуць аброку з цесцевага току...»
«Ой, людзі з касення, гарання,
А мы з табою, сэрданька, з гуляння...»
«Ой вы, дзеўкі, не бецеся,
Самі з сабою гадзецеся...»

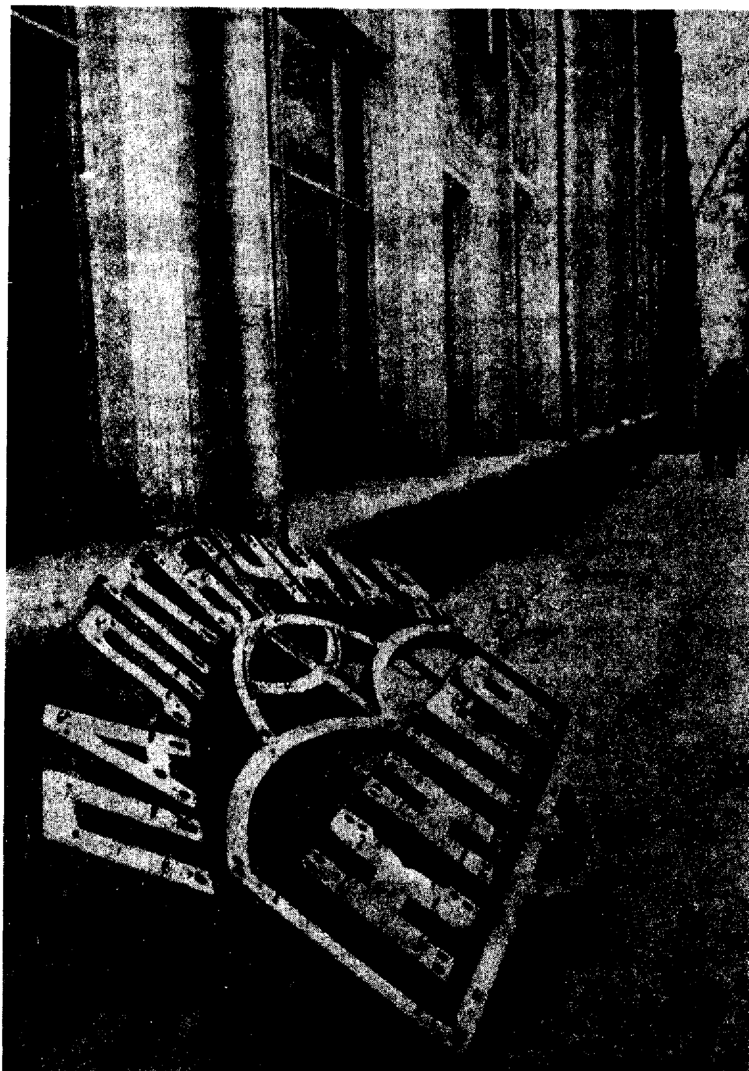
* * *

— Даў Бог дзетак, да не даў адзетак. Каб не ежка, не адзежка, дык была б грошай дзежка.
— Лепш скажы: каб не водка і не пражора-глотка. Бацька ў чайханшы мокне суткамі. Маці пойдзе пэндзіць яго адтуль і сама засядае да вечара... Пакруціліся людзі, як перад пустым канцом.

Ганарар за гэты артыкул прашу пералічыць у рэдакцыйны фонд «Нашага слова».

Быццам ветрам знесла грамадзян былога СССР з польскіх барахолак у сувязі з увядзеннем у суверэнных рэспубліках СНД свабодных цэн. Пачынаючы з другога студзеня гэтага года, на самым вялікім базары Польшчы — варшаўскім стадыёне — гандаль ідзе практычна без савецкіх «турыстаў». (БІС).

Факты сённяшняга дня

Магазін «Палітычная кніга» па вуліцы К. Маркса памяняў сваю шыльду. Цяпер ён называецца «Кнігарня № 28».
Фота Яўгена КАЗЮЛІ (БЕЛТА).

Кароткі слоўнік эканомікі

НОУ-ХАУ. У літаральным перакладзе з англійскай мовы азначае «ведаю як». А толькі цяпер мы пачынаем разумець, што добрыя веды — гэта таксама тавар, ды яшчэ і найбольш каштоўны.

Гэты тэрмін ужываецца ў міжнародным праве для абазначэння сукупнасці дакументаваных навукова-тэхнічных ведаў ды вопыту, неабходных, каб ажыццявіць вытворчы працэс ці выраб нейкай прадукцыі. А паколькі міжнароднай статыстыкай устаноўлена, што беларусы — не толькі адзін з самых працавітых народаў, але і здольных на пошук новых, лепшых спосабаў вырабляць прадукцыю, дык жа, відаць, і рыначныя адносіны асілім і не прападзём. Калі, канешне, не развучымся шавяліць не толькі рукамі, але і мазгамі.

На паліцах кнігарань з'явіўся «Русско-белорусский разговорник» А. Міхневіча, выдадзены «Вышэйшай школай» накладам 150 тысяч паасобнікаў.

Адрасаваны размоўнік рускамоўным жыхарам Беларусі. У прадмове да кнігі аўтар зазначае: «Асноўная мэта размоўніка — аказаць дапамогу тым, хто імкнецца набыць ці ўдасканаліць навыкі беларускай гутарковай мовы».

Пра размоўнік і пра тое, чым кіраваўся аўтар, рыхтуючы кнігу да выдання, гаворка нашага карэспандэнта з доктарам філалагічных навук Арнольдам Яфімавічам Міхневічам.

— Арнольд Яфімавіч, ці не здаецца вам, што занадта вялікі тыраж у кнігі? Людзі зараз заклапочаны зусім не тым, каб як найхутчэй перайсці з расійскай на беларускую мову.

— Тое, што сітуацыя з пашырэннем ужытку роднай мовы складаецца не лепшым чынам, і сапраўды так. Таму на адной з першых старонак я і згадваю словы з Закона

Я ЎЖО ГАВАРУ ПА-БЕЛАРУСКУ

аб мовах: «... у апошнія гады сфера ўжывання мовы карэннага насельніцтва Беларусі, якое дало ёй імя і гістарычна складае асноўную частку жыхароў рэспублікі, значна звузілася, пад пагрозай апынулася само яе існаванне. Паўстала неабходнасць аховы беларускай мовы на дзяржаўна этнічнай тэрыторыі...»

У выдавецтве меркавалі спярша абмежавацца накладам у пятнаццаць тысяч, але потым зразумелі, што кніга не на дзень і не на два. Тым больш, што такі размоўнік выдаецца ў нас упершыню. А калі меркаваць аб яго сёняшніх чытачах, то найперш да кнігі пацягнуцца тыя, хто працуе ў галіне народнай асветы, у дзяржаўных установах.

— Чым вы кіраваліся ў першую чаргу, складаючы размоўнік?

— Імкнуўся, каб кожны з яго раздзелаў быў даступны, зразумелы нават таму, хто ўпершыню трапіў на Беларусь і ведае толькі расійскую мову. Таму найбольшая ўвага аддадзена бытавой лексіцы. Уявіце сабе, што ўся Беларусь гаворыць на роднай мове, а чужы чалавек не можа зарыентавацца ні на вуліцы, ні ў краме. Вось я яму і дапамагаю.

Рыхтуючы размоўнік, я турбаваўся і пра тое, што і ў тых, хто гаворыць па-беларуску, мова засмечана русізмамі. Апошнім часам у нашай мове з'явілася шмат паланізмаў. Таму ўсе раздзелы складаў, беручы за аснову беларускі тэкст, хаця размоўнік і руска-беларускі.

— А вось беларускія прыказкі і дыялогі з мастацкай літаратуры і фальклору вы падаеце без перакладу на расійскую мову.

— Ведаеце, раблю гэта наўмысна. На мой погляд, прыказкі павінны несці ў сабе загадку, таямніцу. Што ж да дыялогаў, то, папрацаваўшы нейкі час з размоўнікам, чытач быццам экзамен здае. Разумееце, эфектыўнасці можна дасягнуць толькі тады, калі прыцягваеш да слова не сілком, не гвалтоўна.

— Арнольд Яфімавіч, «Русско-белорусский разговорник» для вас ужо як дзіця, якое пайшло ў свет. А каго ж «гадуеце» зараз?

— Разам з Надзеяй Міхайлаўнай Навічэнка завяршыў працу над «Англа-беларускім размоўнікам». І спадзяёмся, што зараз, калі Рэспубліка Беларусь імкнецца да больш цеснага супрацоўніцтва з еўрапейскімі дзяржавамі, гэты размоўнік будзе мець попыт. Да таго ж, у новай кнізе ў якасці дадатку змяшчаем храналогію беларускіх гістарычных дат і кароткі нарыс граматыкі беларускай мовы.

Гутарыў
Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

Ваша думка

АНКЕТА • Якім быць правапісу?

Маючы на мэце выяўленне думкі спецыялістаў і шырокай грамадскасці, камісія па ўдасканаленні правапісу Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны склала анкету па некаторых спрэчных пытаннях беларускай арфаграфіі. Вашы адказы і прапановы па ўдасканаленні правапісу просім дасылаць на адрас: 220005, Менск, вул. Румянцава, 13. Камісіі па ўдасканаленні правапісу.

I. Ці задавальняе Вас сучасны стан беларускага правапісу?

1. так,
2. не,
3. не ведаю.

II. На Вашу думку, у аснове беларускай арфаграфіі павінна быць правапісная сістэма,

4. якая выкарыстоўваецца, пачынаючы з 1933 года;
5. якая ўжывалася да 1933 года;
6. якая спалучала б рысы дарэформавага і парэформавага правапісаў;
7. якая адрознівалася б ад абедзвюх вышэйназваных;
8. не ведаю.

ВЫ ЛІЧЫЦЕ НЕАБХОДНЫМ (ПРАВІЛЬНЫМ) ПІСАЦЬ:

III. 9. здзекі, у гняздзе,
гарэзлівы, звязаць,
прозвішча, лазня,
ссівець, у масле,
на асле, смех, песня,
у сне, снег, цісне,
сесці, нячысцік,
спевы, сведка,
радасць, асаблівасць,
сцвярджаць, цвік,
цвярозы, дзверы;

10. здзекі, у гнязьдзе,
гарэзьлівы, зьвязаць,
прозьвішча, лазьня,
сьсівець, у масьле,
на асьле, сьмех, песьня,
у сьне, сьнег, цісьне,
сесьці, нячысьцік,
сьпевы, сьведка,
радасьць, асаблівасьць,
сьцьвярджаць, цьвік,
цьвярозы, дзьверы;

11. згінуць, згінацца,
скіба, сківаца,
скеміць, схібіць,
схінацца, схіліцца;

12. зьгінуць, зьгінацца,
ськіба, ськіваца,
ськеміць, сьхібіць,
сьхінацца, сьхіліцца;

13. з'ехаць, з'ява,
раз'юшыцца, з'ёрзаць;

14. зьехаць, зьява,
разьюшыцца, зьёрзаць;

15. палоззе, вяселле,
здарэнне, калоссе,
жыццё, суддзя;

16. палозьзе, вясельле,
здарэньне, калосьсе,
жыцьцё, судзьдзя;

17. з зямлі, з людзьмі,
з неба, з елкай, з ім,
без сябра, без зерня,
без яго, цераз цябе,
цераз людзей;

18. зь зямлі, зь людзьмі,
зь неба, зь елкай, зь ім,
безь сябра, безь зерня,
безь яго, церазь цябе,
церазь людзей;

IV. 19. без бульбы, без поля.
не возьмеш, не буду,
не піў;

20. бяз бульбы, бяз поля,
ня возьмеш, ня буду.
ня піў;

21. без жартаў, без бацькі,
без нас, не наш,
не бацькаў, не раптам;

22. бяз жартаў, бяз бацькі,
бяз нас, ня наш,
ня бацькаў, ня раптам;

23. безгустоўны,
безрукаўка,
безуважна, бездухоўны,
непрыгожы, непрывабны,
нешырокі;

24. бязгустоўны,
бязрукаўка,
бязуважна, бяздухоўны,
няпрыгожы, няпрывабны,
няшырокі;

25. бездакорны, безгалоўе,
безадмоўна, безгалосы,
безбароды, беззаганны,
нешматлікі, нечакана,
нетактоўны;

26. бяздакорны, бязгалоўе,
бязадмоўна, бязгалосы,
бязбароды, бяззаганны,
няшматлікі, нячакана,
нятактоўны;

27. вестуны, леснікі,
гледача (р. скл.);

28. вястуны, ляснікі,
глядача (р. скл.);

29. цэцярук, цемрашал,
зелянець;

30. цяцярук, цямрашал,
зялянець;

31. без рукі, без нуды,
не лічы, не шукай;

32. бяз рукі, бяз нуды,
ня лічы, ня шукай;

V. 33. суражскі, вяліжскі,
крыварожскі, чэшскі,
добрушскі, латышскі;

34. сураскі, вяліскі,
крываpоскі, чэскі,
добрускі, латыскі;

35. гарадскі,
грамадскі,
параходства;

36. гарадзкі,
грамадзкі,
параходзтва;

37. гарацкі,
грамацкі,
параходтва;

38 страсбургскі,
выбаргскі;

39. страсбурскі,
выбарскі;

40. узбекскі,
мазамбікскі,
каракалпакскі,
таджыкскі;

41. узбецкі,
мазамбіцкі,
каракалпацкі,
таджыцкі;

42. казахскі, карабахскі;

43. казаскі, карабаскі;

44. каўказскі,
андалузскі,
французскі;

45. каўказкі,
андалузкі,
французкі;

46. каўкаскі,
андалускі,
францускі;

47. імчышся,
купаешся;

48. імчысся,
купаесся;

49. імчысься,
купаесься;

50. успомніць, расказаць.
рассадзіць, стаптаць,
бясконцы, бяссонны;

51. узпомніць, разказаць,
разсадзіць, зтаптаць,
бязконцы, бязсонны;

52. возчык, паказчык,
перапісчык,
даносчык;

53. вошчык, пакашчык,
перапішчык,
даношчык;

54. счапіць,
расчуліць;

55. зчапіць,
разчуліць;

56. шчапіць,
рашчуліць;

57. перабежчык, нябожчык;

58. перабешчык, нябошчык;

59. дакладчык, аб'ездчык,
лётчык, пераплётчык;

60. дакладчык, аб'ешчык,
лёччык, пераплёччык,

61. у клятве,
у пітве,
у Літве,
у валадарстве,
аб мардве,
Ядвіга;

62. у кляцве,
у піцве,
у Ліцве,
у валадарсцве,
аб мардзве,
Ядзвіга;

63. у кляцьве,
у піцьве,
у Ліцьве,
у валадарсцьве,
аб марадзьве,
Ядзьвіга;

VI. 64. у адносінах,
у агурка,
у абаранка,
у агні;

65. у вадносінах
у вагурка,
у вабаранка,
у вагні;

66. ув адносінах,
ув агурка,
ув абаранка,
ув агні;

VII. Ваша прозвішча, ініцыялы (указваць неабавязкова):......
....

Колькі Вам гадоў?
67. менш за 20; 68. 20—35; 69. 35—50; 70. больш за 50;

Адукацыя:
71. няпоўная сярэдняя; 72. сярэдняя; 73. вышэйшая;

Дзе Вы жывяце?
74. у горадзе Рэспублікі Беларусь;
75. у вёсцы Рэспублікі Беларусь;
76. за межамі Рэспублікі Беларусь, у адной з рэспублік былога СССР;
77. у Рэспубліцы Польшча;
78. у іншай краіне.

Кім працуеце? (Род занятkаў).
79. настаўнік (выкладчык) беларускай мовы;
80. журналіст; супрацоўнік выдавецтва;
81. пісьменнік;
82. навуковец;
83. школьнік;
84. іншае.

Адзначце ступень валодання Вамі беларускай мовай:
85. валодаю дасканала;
86. валодаю добра;
87. валодаю слаба.

Заўвагі:

1. Адказваючы на пытанні, абводзьце кружком адпаведныя лічбы.
2. Трэба памятаць, што ў пераважнай большасці выпадкаў выбар таго або іншага варыянта напісання не павінен уплываць на нарматыўнасць літаратурнага вымаўлення. Напрыклад, незалежна ад таго, будзе пісацца *возчык* або *вошчык*, вымаўляць належыць *вошчык*.

Фёдар ЯНКОЎСКІ

ЛЮДЗІ... СЛОВЫ

«НЯДЗЕЛЬНЫ» ДЗЕНЬ?

— У той самы нядзельны дзень.

— Што ты мне вярзу вярзеш? Які табе нядзельны дзень?

— То я ж вычытала, паглядзіце самі: «У той самы нядзельны дзень назбірала ягад».

— А мо за кожнае слова грошы плоцяць? Як больш слоў, то больш грошай? Скажаш «у нядзельку» — то ведаеш, што гэта. А як у «нядзельны дзень»? Які — ліханька — нядзельны дзень?

«БЯЖКОМ»

— Слухай, Зося. Учора я ўзяла ў цябе пяцьдзесят рублёў.

— Помню.

— А яны табе бяжком трэба? Толькі сёння аддаць? Не маю часу збегаць у касу і з кніжкі зняць.

— Можна не бяжком, можна не спяшаючыся.

АНАТОЛЬ

— Чаму, скажы, у цябе Анатоль, а не Анатолій? Калі б ты мяне напісаў Анатоль, я...

— Што ты?

— Не сцярпеў бы...

— Ну, а як... Анатолю Франсу?

— Хто гэта?

— Вялікі француз, не саромеўся і не баяўся, што ён Анатоль. Пра яго напісалі і не адну тоўстую кніжку. У ліку — і наш прафесар Сцяпан Ліхадзіеўскі.

— Гм...

— Ну, а Вялюгін... а Вярцінскі... а Грачанікаў... а Клышка...

— Скажаш,— уставіў слова трэці,— што падкузьміў Кузьма Дзяміда?.. Падкузьміўся сам... сам сябе ты падкузьміў...

Алег БЕМБЕЛЬ

З «падпольнай» кнігі

(Працяг. Пачатак у № 5).

Ларыса ГЕНІЮШ

РОДНАЯ МОВА

Мова родная, мова дзядоў!
Іншай мовы мы сэрцам не чуем.
Мілагучнасцю любых нам слоў,
быццам музыкай, душы чаруеш.

Мы за вокнамі дзень залаты,
нашых рэкаў пявучыя хвалі,
роднай хаты святыя куты
ў гэтай мове раз першы назвалі.

Мова наша — буйны цветабой!
Праліласа ў ёй першая радасць...
Словы матчыны сыпалісь ў ёй,
як пялёсткі з адцвіўшага саду.

Любай песняй старою гучыш
з-пад калыскі, з гадоў тых дзяцінных,
салаўіным разлівам ўначы,
звонам хваляў прыткой ручаіны.

З-пад вясковых прыветлівых стрэх
мілагучна звініш ад світання,
бы дзявочы рассыпчасты смех,
быццам першае ў сэрцы каханне!

Ты — вясною аквечаны луг,
шум дубровы магутны, пявучы,
непадайны сталёвы ланцуг,
што нам сэрцы нязломныя лучыць!

Так балюча і гэтак даўно
стогне любы народ ў паняверцы;
ты адна толькі ясным прадном
нам снуешся праз нівы, праз сэрцы.

Святы прадзедаў ты нам адказ,
якім слаўна ў харомах гудзела!
Ты, як неба, як сонца, для нас,
ты, як наквецццю сад заінела.

Мова родная, мова дзядоў!
Іншай мовы мы сэрцам не чуем.
Мілагучнасцю любых нам слоў,
быццам музыкай, душы чаруеш.
1939.

Данута БІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВА

РОДНАЕ СЛОВА

Пад казачным дубам,
над Нёманам сінім
хлапец прызнаваўся ў каханні
дзяўчыне.
І рэхам той шэпт
адгукаўся між гаю:
...Кахаю, кахаю...
Я чула пяшчотнае,
шчырасці поўнае,
маё, беларускае, роднае, кроўнае,
такое раптоўнае,
такое чароўнае.

Такое ласкавае, цёплае, чыстае,
як сонца, агністае,
як Нёман, празрыстае,
як казка, быліна, як песня,
жаданае,
дагэтуль зусім не празрыстае,
вясновае слова ад шчырага сэрца.

Яно празвінела над хвалямі ў рэчцы.
Вятрыска шаптаў яго
з лісцем між гаю:
...Кахаю, кахаю...

Шапталі яго сенажаць і дуброва,
людзьмі перачутае,
некаму нова,
адзінае, дзіўнае светлае слова —
кахаю... кахаю...
Кахаю...
Люблю...
Беларускаму краю
бясконца я слова «люблю» паўтараю.

Алесь РАЗАНАЎ

МОВА

Празрысты звон,
грымотны грукат,
скалісты свіст,
магутны гул —
усе
разрозненыя гукі
цяклі,
каб зліцца
у агул.
Хісталі
уздыбленыя далі,
Глыбаста білі ў небасхіл.
І ў немату
не прападалі,
а западалі
і раслі.
І ціш і гром,
І звон і шорах
спляліся
ніткаю радства,—
калі з грудзей,
нямых і чорных,
аднойчы
мова прарасла.

(Працяг будзе).

Алесь КІКЛЕВІЧ

ДОБРА, ШТО МЫ НЕ ЯПОНЦЫ

(Лінгвістычная казка)

Кожнаму слову ў *Мове* даў *Чалавек* сваю работу. І гэтым тром злучнікам — *І, Альбо, Але* — даў таксама:

— Ваша праца — звязваць словы ў сказе, каб не блыталіся ды не губляліся.

Сказаў — і пайшоў. А як звязваць — не растлумачыў. Вось і пачалі злучнікі спрачацца ды работу паміж сабой дзяліць.

— Я злучаю,— кажа злучнік *І*.— У мяне словы заўсёды адно за другое трымаюцца. Яны ў мяне — адзін гурт.

— Добрая работа,— згаджаецца злучнік *Альбо*.— Ты звязваеш словы, для якіх і радасць і бяда — адна на ўсіх. У мяне ж інакш: у мяне адно слова за ўсіх у адказе.

— Значыць,— разважае злучнік *І*,— калі ў маім сказе «Прыйдуць і Зміцер і Іван» — то прыйдуць усе...

— Дык у маім сказе «Прыйдуць альбо Зміцер, альбо Іван» — прыйдзе толькі нехта адзін,— працягвае злучнік *Альбо*.

— Цяпер мы ведаем сваю работу,— гавораць злучнікі і задаволена паціскаюць адзін аднаму рукі.

— Вам добра,— кажа злучнік *Але*.— А я не ведаю, якая ў мяне работа.

— Як так не ведаеш? — дзівіцца злучнік *І*.— У цябе тая ж самая работа, што і ў мяне.

— Што і ў цябе?..

— Абсалютна тая самая! Вось глядзі: «Іван апранаецца проста і з густам». Гэта мая работа. Я злучаю: «проста і з густам».

— А што гэта значыць — злучаць? — не разумее злучнік *Але*.

— Я бачу, табе, калега, розум свінні з'елі... Але так і быць, растлумачу падрабязна. Я сказаў, што Іван апранаецца проста і з густам. Дык скажы мне, ці апранаецца Іван проста?

— Ну зразумела — проста.

— А ці апранаецца ён таксама з густам?

— Так, з густам таксама.

Вось гэта і ёсць злучэнне: «проста і з густам». Калі ўсе словы адначасова праўду выражаюць.

— А мая работа таксама злучаць словы? — пытаецца *Але*.

— Але ж добрая ты доўбня! — злуецца ўжо *І*.— І твая таксама. Ну вось, як бы ты пабудаваў сказ пра Івана?

— Я? Вось так: «Іван апранаецца проста, але з густам».

— А цяпер скажы: ці ў тваім сказе Іван апранаецца проста?— пытаецца *І*.

— Так, проста. Я ж сказаў...

— Не спяшайся. А ці апранаецца ў цябе Іван з густам?

— І з густам таксама.

— Вось бачыш,— з уцехай кажа злучнік *І*,— і ў цябе, і ў мяне Іван апранаецца, папершае, проста, па-другое, з густам. Значыць, мы звязваем словы аднолькава — злучаем іх.

Задаволеныя, злучнікі паціскаюць адзін аднаму рукі.

— Не, браточкі, пачакайце,— умешваецца злучнік *Альбо*.— Маладых яшчэ не вянчалі, а вы ўжо і вяселле згулялі.

— Ну і згулялі,— адказвае злучнік *Але*.— Затое я цяпер ведаю свае абавязкі, мне цяпер перад іншымі словамі ў *Мове* не сорамна.

— У тым уся і справа, што не ведаеш. Скажу табе шчыра: не твая гэта работа — злучаць. Ёсць злучнік *І* — няхай ён і злучае. А наша з табой работа — раздзяляць.

— Ваша са мной?

— Не ваша са мной, а наша з табой. Гэта значыць — мая і твая.

— Мая і твая?

— Не твая і мая, а мая і твая!

— А што, ёсць розніца паміж «мая і твая» і «твая і мая»?

— Розніца ёсць, але гэта не галоўнае. Важна тое, што робім мы адзінае — раздзяляем.

— Я ведаю, што значыць — злучаць, а што значыць — раздзяляць — не ведаю,— кажа злучнік *Але*.— Як гэта — раздзяляць?

— А вось так. Які сказ ты пабудаваў пра Івана?

— «Іван апранаецца проста, але з густам». Злучэнне...

— Якое ж злучэнне? «Проста і з густам» — адно, а «проста, але з густам» — зусім другое. Бо «проста, але з густам», не злучэнне, а раздзяленне!

— Во балабол! — не ўцярпеў злучнік *І*.— Казаў Халімон сівой кабыле сон...

— А ты не кпі, бо ў мяне і аргументы ёсць. Чаму менавіта так сказана: «проста, але з густам»? Чаму тут *але?*

— Мабыць, таму, што гэта неяк нечакана: і проста і з густам адначасова.

— Правільна. Таму што гэта рэдкая, нетыповая з'ява, пэўнае адхіленне ад звычаю, калі нехта апранаецца проста і з густам. А які ж звычай?

— Мабыць, такі: альбо проста, альбо з густам. Нешта адно.

— Малайчына! — трыумфуе злучнік *Альбо*.— Ты сам даказаў тое, чаму спачатку не верыў. Альбо проста, альбо з густам! Значыць, і ў цябе, як у мяне, толькі адно слова праўду выражае.

Задаволеныя, злучнікі паціскаюць адзін аднаму рукі.

— Ведаеце што,— раптам кажа злучнік *І*.— А праўда ўсё ж такі знаходзіцца пасярэдзіне.

— Перастанеце вы мяне мучыць ці не? — ледзь не плача злучнік *Але*.— Не паспею я зразумець сваю работу, як яе адразу ў мяне забіраюць і прыдумваюць новую. Хопіць! Нічога не хачу слухаць! Я — раздзяляльны злучнік, я — раздзяляльны злучнік, я — раздзяляльны злучнік...

— Спыніся ты на хвіліну, бо мае словы табе толькі на карысць пойдуць. Прабач, але дарма мы з *Альбо* цябе мікіцілі. У цябе ж, аказваецца, свая работа ёсць, бо ты адначасова нашыя з *Альбо* абавязкі выконваеш. Чалавек мог бы абысціся і без цябе, але ўяві сабе сказ: «Іван апранаецца проста і з густам, хаця звычайна апранаюцца альбо проста і без густу, альбо з густам і раскошна». Але ўсё гэта можна сказаць і карацей і прыгажэй: «Іван апранаецца проста, але з густам». А яшчэ ты нас са сзлучнікам *Альбо* ад залішняй работы вызваляеш.

— Сапраўды,— згаджаецца злучнік *Альбо*,— каб не ты, мелі б мы значна больш працы ў *Мове*.

— Запрацаваліся б на смерць, як японцы запрацоўваюцца.

— Ну і добра, што мы не японцы,— усміхаецца *Але*.— А то б я сваёй работы не меў.

Задаволеныя, злучнікі паціскаюць адзін аднаму рукі.

Вітаўт ЧАРОПКА

Мроі

Сцішаюцца гукі спеваў. Начная цемра зазірае ў вокны майго прытулку. Хтосьці кажа: «Зачыні дзверы»,— а мо мне гэта здаецца? Праз адчыненыя дзверы невідушчымі ценямі ўваходзяць да мяне тыя, каму няма аб чым хвалявацца — уся праца іх назіраць за мной. Яны прыходзяць, як цені, і гэтак жа знікаюць. У вачах іх недавер. Яны крадуць гукі спеваў і ўспаміны — адзінае, што засталося ў мяне.

А я не звяртаю на іх увагі, я чытаю старую кнігу. Яна памятае не адны рукі. І сваё вяргі мудрасці пранесла, як і належыць мудрацу. А як належыць мудрацу? Без крыўды на пакуты, лёс і людзей, з верай і любоўю. Па невядомых сімвалах быцця спрабую зразумець формулы кахання і нянавісці, дабра і зла, нараджэння і смерці, дня ўчарашняга і дня сённяшняга, дня заўтрашняга. На першых старонках тлумачэнне сімвалаў, на апошніх, як у школьнім задачніку, адказы... Але першыя і апошнія старонкі вырваны. І не зведаць мне ні часу, ні спосабу дзеі, ні іпастасі іншай, чым я, ні таго, што было і што будзе, і як гэта будзе.

Шэдэўры сусветнай паэзіі па-беларуску (2)

Рубрыку вядзе Лявон БАРШЧЭЎСКІ

Сёння на беларускай мове гучаць вершы двух славутых паэтаў Старажытнага Рыма.

Квінт ГАРАЦЫЙ Флак (65—8 г. да н. э.)

(Да Мельпамены)

Лепшы медзі сабе памятнік спраўіў я,
Болей ўсіх пірамід царскіх падняўся ён;
Не зруйнуе яго сівер, ні едкі дождж,
Ні гадоў чарада, вечнага часу рух.
Не саўсім я памру, лепшая часць мяне
Не зазнае хаўтур; слава мая ўвесь час
Між патомкаў расці будзе, пакуль усходзіць
Зможа з дзевай удвух на Капітоллі жрэц.
Аба мне гаварыць будуць: «Раджоны там,
Дзе шумлівы Аўфід шпарка ў палях імкне,
Дзе царыць над людзьмі бедны вадой Танай,—
Ён да славы дайшоў, хоць і не панам быў».
Першы стаў я складаць на эолійскі лад
Ў нашым родным краі песні пад мірны звон.
Ўсе заслугі мае, Муза, з пашанай зліч
І лаўровым вянком мне валасы пакрый.

Пераклад з лацінскай Максіма Багдановіча.

Гай Валерый КАТУЛ (каля 87 — каля 54 г. да н. э.)

Да Лесбіі

Будзем, Лесбія, жыць і мілавацца,
Не зважаць на ўсе тыя пагалоскі,
Што вакол нас чародамі віюцца.
Хай заходзіць і зноў ўсходзіць сонца —
Нам аднойчы дзень кароткім падаўся,
Ноч затое бясконца доўгай стала...
Падаруй мне тысячу пацалункаў,
Потым сотню і тысячу другую,
Потым новыя тысячы і сотні!
Потым, іх налічыўшы многа тысяч,
Нават можам заблытацца — няважна!
Толькі людзі благія могуць іншым,
Хто цалуецца гэтак вось, зайздросціць.

Пераклад з лацінскай Лявона БАРШЧЭЎСКАГА.

Проза

Гары КЕМЕЛМАН

І ДЗЕВЯЦЬ МІЛЬ У ДОЖДЖ

(Працяг. Пачатак у № 5).

— Так, так.

— У такім разе, наступны мой вывад: чалавек ішоў сярод ночы альбо на досвітку. Скажам, недзе паміж поўначчу і пяццю-шасцю гадзінамі раніцы.

— На чым грунтуецца ваш вывад?

— Улічыце адлегласць — дзевяць міль. Ды яшчэ тое, што гэта густа населены раён. Вазьміце любую дарогу, і ў радыусе дзевяці міль яна абавязкова ляжыць праз які-небудзь гарадок. Да Хэдлі адсюль пяць міль. Да Хэдлі-Фолз — сем з паловай. Да Гаратана — адзінаццаць. Але да Іст-Гаратана — толькі восем. Калі вам трэба трапіць у Гаратан, то вы ніяк не зможаце мінуць Іст-Гаратан. У Гаратан ідуць прыгарадныя паязды, а ў іншыя гарадкі курсіруюць аўтобусы. На ўсіх дарогах даволі шмат легкавых аўтамабіляў. Навошта ж ісці дзевяць міль пешшу, ды яшчэ ў дождж, каб гэта не здарылася сярод ночы ці на досвітку, калі няма яшчэ ні аўтобусаў, ні паяздоў, а рэдкія аўтамабілісты ці возьмуць у такую пару незнаёмага падарожніка.

— Пэўна, чалавек не хацеў нікому трапіць на вочы,— выказаў я здагадку.

Нікі Уэлт спагадліва глянуў на мяне і ўсміхнуўся:

— Вы думаеце, што чалавек, які ідзе сярод ночы шашою, менш прыкметны, чым чалавек, які едзе ў аўтобусе ці ў поездзе?

— Добра, не буду на гэтым настойваць,— нехаця здаўся я.

— Тады прапаную вам такі вывад: хутчэй за ўсё чалавек ішоў у горад, а не з горада.

У знак згоды я кіўнуў галавой:

— Гэта бліжэй да праўды, бо калі б чалавек выбіраўся ў дарогу з горада, то знайшоў бы, на чым ехаць. Ваш вывад грунтуецца на гэтым?

— Часткова,— адказаў Нікі Уэлт.— Уся справа ў адлегласці. Памятаеце, ён ішоў д з е в я ц ь міль, а «9» — лічба дакладная.

— Нешта я не зусім вас разумею.

На твары ў Нікі мільганула злосць:

— Дапусцім, вы мне сказалі: «Я прайшоў пешшу дзесяць міль» або — «Я праехаў сто міль». Я падумаў бы, што на самай справе вы прайшлі восем-дванаццаць міль ці праехалі каля ста. Карацей кажучы, «10» і «100» — лічбы круглыя. Вы маглі б прайсці дзесяць міль р о ў н а, але сказаць, што каля дзесяці. Аднак калі вы гаворыце, што прайшлі д з е в я ц ь міль, я маю ўсе падставы меркаваць, што вы назвалі дакладную лічбу. Цяпер так: звычайна мы дакладна ведаем адлегласць ад нейкага пункта да горада, а не ад горада да нейкага пункта. Запытайце любога гараджаніна, ці далёка жыве, напрыклад, фермер Браўн, і калі ён ведае гэтага фермера, то скажа: «за тры-чатыры мілі ад горада». Але спытайце ў Браўна, колькі ад яго фермы да горада, і ён вам адкажа: «Тры з паловай мілі па лічыльніку».

— Вывад не вельмі грунтоўны,— запярэчыў я.

— Возьмем тое, што сказалі вы: каб чалавек выходзіў з горада, дык, пэўна, знайшоў бы, на чым ехаць...

— Што ж, давядзецца згадзіцца,— адказаў я.— Ці ёсць у вас яшчэ што-небудзь?

— Яшчэ? Я толькі пачынаю!— ганарліва ўсклікнуў Нікі Уэлт.— Наступны вывад: чалавек ішоў у пэўнае месца і павінен быў прыйсці туды ў пэўны час. Але ён ішоў не таму, што ў яго сапсавалася машына, і не па акушэрку для сваёй жонкі, і не ў паліцыю, бо ў яго абрабавалі дом.

— Паслухайце,— перапыніў я.— Што ні кажыце, а самая верагодная прычына — іменна тое, што ў яго сапсавалася машына. Колькі міль ад горада, ён ведаў, бо, выязджаючы адтуль, паглядзеў на лічыльнік.

Нікі Уэлт пакруціў галавой:

— Чым цягнуцца дажджом дзевяць міль, ён лепш скруціўся б абаранкам на заднім сядзенні і даў бы храпака альбо спыніў бы якую-небудзь машыну. Не забывайце, гэта ж дзевяць міль! Як вы думаеце, праз колькі гадзін яму ўдалося б спыніць машыну?

— Гадзіны праз чатыры,— падумаўшы, сказаў я.

Ён кіўнуў галавой:

— Напэўна, не менш, бо не вельмі хто і ездзіць у дождж. Мы з вамі згадзіліся, што ўсё гэта было сярод ночы альбо на досвітку. Дапусцім, машына яго сапсавалася а першай гадзіне ночы. Ідучы пешшу, ён быў бы ў горадзе не раней, як гадзін у пяць. Гэта ўжо досвітак. У гэтую пару на дарозе ўжо многа легкавых машын. Аўтобусы пачынаюць хадзіць крыху пазней. Дакладней, першыя аўтобусы прыходзяць у Фэрфільд каля паловы шостай. Акрамя таго, каб яму спатрэбілася дапамога, то нашто горад — ён пазваніў бы з бліжэйшага тэлефона. Не, ён дамовіўся з некім сустрэцца, і недзе каля пяці гадзін.

— У такім разе, што яму замінала пад'ехаць туды раней і пачакаць? Ён мог бы сесці на апошні аўтобус, які прыбывае ў горад а першай гадзіне ночы, і пачакаць. Але не, ён чамусьці шыбуе пешшу, ды яшчэ ў дождж.

Мы дайшлі да будынка муніцыпалітэта, дзе размяшчалася мая ўстанова. Звычайна такія спрэчкі паміж мной і Нікі Уэлтам пачыналіся ў «Блакітным Месяцы» і канчаліся каля муніцыпалітэта. Але мяне зацікавілі разважанні і высновы Нікі Уэлта, і я запрасіў яго зайсці на колькі хвілін у свой кабінет.

Калі мы селі ў крэслы, я сказаў:

— Дык як жа, Нікі? Чаму чалавек не мог прыехаць раней і пачакаць?

— Ён мог бы гэта зрабіць,— пагадзіўся Уэлт.— Але, як выходзіць з вашага сказа, ён гэтага не зрабіў. Яго, пэўна, нешта затрымала, і ён не паспеў сесці на апошні аўтобус, альбо, перш чым выбрацца ў дарогу, чакаў нейкага сігналу. Магчыма, ён чакаў тэлефоннага званка.

— Значыць, ён павінен быў сустрэцца з некім паміж першай гадзінай ночы і паловай шостай раніцы?..

— Мы можам нават больш дакладна вызначыць час. Не забывайце, што дзевяць міль ён прайшоў бы за чатыры гадзіны. Апошні аўтобус звычайна прыходзіць на прыпынак у дванаццаць трыццаць. Калі чалавек не сеў у яго, а выправіўся пешшу, ён дайшоў бы да месца не раней чатырох трыццаці. Сеўшы ж на першы ранішні аўтобус, ён прыехаў бы ў горад каля пяці трыццаці. Значыць, сустрэча была прызначана на час паміж паловай пятай і паловай шостай.

— Выходзіць, каб сустрэча была прызначана раней за чатыры трыццаць, ён сеў бы на апошні начны аўтобус? Ці не праўда? А каб яна была прызначана пазней за пяць трыццаць, ён сеў бы на першы ранішні аўтобус? Так?

— Вось іменна. І яшчэ адно: ён чакаў сігналу ці тэлефоннага званка да гадзіны ночы.

— Так, я разумею,— сказаў я.— Каб сустрэцца ў пяць гадзін раніцы, а на дарогу, як мы ведаем, трэба чатыры гадзіны, ён павінен быў выйсці а першай гадзіне ночы.

Нікі кіўнуў галавой. Ён маўчаў: аб нечым глыбока задумаўся. Я не адважваўся перапыняць яго думкі. На сцяне вісела вялікая карта нашай акругі. Я падышоў да яе і пачаў разглядаць.

— Вы праўду казалі, Нікі,— азірнуўся я.— У які бок ад Фэрфільда ні едзь, дарога ўсё роўна ідзе праз які-небудзь гарадок. Кругом Фэрфільда іх насыпана, што маку.

Нікі падышоў да мяне.

— А чаму вы бераце Фэрфільд,— паспешліва спытаў ён.— А калі ўзяць другі горад, напрыклад, Хэдлі?

— Чаму іменна Хэдлі? Ды што там рабіць у пяць гадзін раніцы?

— Недзе ў гэты час там спыняецца вашынгтонскі начны экспрэс, каб набраць вады.

— Ага, праўда,— сказаў я.— Уночы, калі мяне іншы раз не бярэ сон, я чую яго грукат, а праз некалькі мінут гадзіннік на царкве б'е пяць.— Я падышоў да стала і зірнуў на расклад цягнікоў.— Начны экспрэс выходзіць з Вашынгтона ў 00.47 і прыходзіць у Бостан у 8.00.

Нікі ўсё яшчэ стаяў каля карты, вымяраючы алоўкам адлегласць.

— Ад Хэдлі да гасцініцы «Старая Каняка» роўна восем міль,— сказаў ён.

— «Старая Каняка»! — закрычаў я.— Гэта ж абвяргае ўсю вашу версію! Там можна ўзяць нават чужую машыну!

Нікі пакруціў галавою:

— Машыны стаяць за агароджай. А вароты адчыняе вартаўнік. Ды ён, напэўна, запомніць кожнага, хто выведзе ў гэты позні час машыну. Хутчэй за ўсё чалавек сядзеў у пакоі і чакаў з Вашынгтона званка, каб даведацца пра таго, хто ехаў у экспрэсе, магчыма, нават у якім вагоне і на якім месцы. Пасля гэтага чалавек неўзаметку вышмыгнуў з гасцініцы і пайшоў у Хэдлі.

Я глядзеў на Нікі, нібы зачараваны.

— Пакуль паравоз набіраў ваду,— гаварыў далей Нікі Уэлт,— няцяжка ўскочыць у поезд, тым больш, ведаючы вагон і месца...

— Нікі!— закрычаў я, як звар'яцелы,— я страчу нямала долараў, але выклічу па міжгародным тэлефоне Бостан! Смешна, але я гэта зраблю!

Кончыкам языка Нікі Уэлт аблізаў засмаглыя губы.

— Паспяшайцеся,— сказаў ён. Голас у яго быў сіплы.

...Я павесіў тэлефонную трубку.

— Нікі,— сказаў я.— Магчыма, гэта самы незвычайны збег акалічнасцей за ўсю гісторыю крымінальнага вышуку, але ўчора ў начным экспрэсе, які выйшаў з Вашынгтона ў 00.47, знайшлі забітага чалавека. Ён сканаў за тры гадзіны да таго, як поезд прыйшоў у Бостан. Выходзіць, чалавека забілі тады, калі экспрэс стаяў у Хэдлі.

— Я нешта такое і меў на ўвазе,— адказаў Нікі.— Але вы памыляецеся, калі лічыце гэта выпадковым збегам акалічнасцей. Ніякая гэта не выпадковасць. Адкуль вы ўзялі свой сказ?

— Ды проста так, стукнула ў галаву.

— Гэтага не магло быць! Такі сказ проста так не выдумаеш. Каб вы выкладалі літаратуру столькі год, колькі я, вы ведалі б, што калі загадаць студэнту скласці сказ прыблізна з дзесяці слоў, то пачуеце звычайна такое: «Я люблю малако...» з даданым сказам, напрыклад такім: «... таму што гэта карысна для майго здароўя». Што да вашага сказа, ён звязаны з п э ў н а й с і т у а ц ы я й.

— Шчыра прызнаюся, што, апрача вас, сёння раніцай я ні з кім болей не гаварыў. А ў «Блакітным Месяцы» мы ж з вамі сядзелі адны...

— Пакуль я плаціў касіру, вы выходзілі на вуліцу,— сказаў Нікі Уэлт.— Ці сустрэлі вы каго-небудзь, чакаючы мяне на тратуары?

Я пакруціў галавою:

— Я чакаў вас не болей за мінуту. Але калі я стаяў каля касы, пакуль вы перабіралі сваю драбязу, у кафэ зайшлі двое.

— Раней вы іх ніколі не бачылі?

— Каго?

— Тых двух, што ўвайшлі,— сказаў ён раздражнёна.

— Не.

— Ці гаварылі яны між сабою?

— Здаецца, гаварылі. Але, але, гаварылі. Загаварыліся так, што ледзь не збілі мяне з ног.

— Рэдка хто чужы заходзіць у «Блакітны Месяц»,— заўважыў Нікі Уэлт.

— Думаеце, гэта яны?— усхвалявана запытаў я.— Каб я іх убачыў, то, здаецца, пазнаў бы.

Ад вачэй Нікі Уэлта засталіся адны шчыліны:

— Відаць, іх павінна быць двое,— адзін высочваў ахвяру ў Вашынгтоне, другі чакаў у Хэдлі. Можа быць, што той, з Вашынгтона, ехаў сюды на машыне. Калі справа ідзе аб забойстве дзеля грабяжу, ён прыехаў па сваю долю. Калі ж не — ён прыехаў заплаціць нанятаму забойцу.

Я працягнуў руку да тэлефона і зняў трубку.

— Мы выйшлі з «Блакітнага Месяца» паўгадзіны назад,— разважаў Нікі Уэлт.— Паўгадзіны назад яны зайшлі... Але ж вы ведаеце, як там марудна абслугоўваюць. А яны галодныя, як ваўкі. Адзін выгаладаўся, прайшоўшы пешшу ў Хэдлі, другі — круціўся ўсю ноч з машынай.

— Пазваніце мне адразу, як затрымаеце іх,— загадаў я ў трубку.

Мы моўчкі чакалі званка, стараючыся не глядзець адзін аднаму ў вочы, быццам нам было сорамна.

Нарэшце зазваніў тэлефон. Я падняў трубку.

— О'кей,— я палажыў трубку і павярнуўся да Нікі Уэлта:— Адзін з іх хацеў выскачыць праз кухоннае акно, але яго злавілі — інспектар паставіў засаду.

— Здаецца, мы правільна разважалі,— лагодна ўсміхнуўся Нікі Уэлт.

Я паківаў галавой у знак згоды.

Нікі Уэлт глянуў на свой гадзіннік:

— Ого!— падхапіўся ён.— Я ж збіраўся раней сесці за работу. І колькі змарнаваў часу, балбочучы з вамі...

Калі ён падышоў да дзвярэй, я спытаў:

— Нікі! Што гэта вы збіраліся даказаць?

— Што ланцуг вывадаў розуму можа адпавядаць логіцы і ў той жа час супярэчыць праўдзе,— азірнуўся ён.

— Ах, так! Ха-ха-ха!

— Чаго вас разабрала?— ён адчыніў дзверы і таксама зайшоўся ад рогату.

(Працяг будзе).

Віншаванне з Амерыкі

На бялюткую і шматпакутную зямлю беларускую надышлі Каляды. Першыя Каляды адроджанай незалежнасці. Няхай прынясуць яны надзею і веру, дадуць розум і сілы для новага змагання за сапраўды свабодную і шчаслівую Беларусь!

Рэдакцыя часопіса «Полацак» віншуе ўсіх супрацоўнікаў, аўтараў, чытачоў газеты «Наша слова» з Новым 1992 годам і Калядамі. Зычым Вам шчасця, здароўя, поспехаў. Хай заўсёды жыве нашае роднае беларускае слова.

Благаславі вас, Божа!
Жыве Беларусь!

З павагай Святлана БЕЛАЯ.
Кліўленд (ЗША).

У хуткім часе Менск папоўніцца яшчэ адным музеем. У СШ № 19 гарадскія кааператывы завяршаюць афармленне музея беларускага быту. Інтэр'ер музея распрацавала мастачка Алена Каравай. Аўтарам вітражоў і габеленаў з'яўляецца навапалачанка Тацццяна Козік.

(ВІС).

Беларусь — Польшча: эканамічныя паралелі

Усё, што цяпер адбываецца ў эканоміцы нашай рэспубліцы, міжвольна супастаўляецца з тым, што было нядаўна ў Рэспубліцы Польшча. Той жа недахоп тавараў, той жа шалёны скачок цэн...

Каб зразумець, якія магчымы шляхі выхаду з гэтага становішча, пэўна, карысна звярнуцца да практыкі нашага суседа.

...Гандлёвы цэнтр «АВС» — прыватызаванае прадпрыемства, у якое ўваходзяць два буйныя магазіны ў Беластоку, складавое памяшканне і восем магазінаў у гарадах Беластоцкага ваяводства. Акцыянерамі аб'яднання сталі самі работнікі «АВС», а гэта значыць, што ад іх ініцыятывы і прадпрымальнасці залежыць і іх прыбытак. Савет акцыянераў вызначае эканамічную палітыку аб'ядання і вырашае пытанні заключэння дагавароў на пастаўку тавараў. «АВС» — універсальны гандлёвы цэнтр, дзе можна купіць харчовыя, прамысловыя, гаспадарчыя тавары, ювелірныя вырабы. У магазінах працуюць кафетэрыі. Тут жа гатовы выканаць заказ на арганізацыю вяселляў ці любой іншай урачыстасці. І ўсё гэта за самы кароткі тэрмін на высокім узроўні.

Канешне, «АВС« — адно з буйных прыватных прадпрыемстваў. Але існуе яшчэ маса невялікіх магазінчыкаў, лавак, майстэрань, уладальнікамі якіх з'яўляюцца ўсяго некалькі чалавек ці адна сям'я. Часта большасць палякаў імкнецца мець хай і невялікую, але сваю справу, якая прыносіць пастаянны прыбытак. Як правіла, гэтыя людзі адначасова і робяць тавары, і прадаюць іх (у адрозненне ад большасці айчынных кааператараў-перакупшчыкаў, якія нічога не вырабляюць).

Яўген КАЗЮЛЯ (БЕЛТА).

НА ЗДЫМКУ: Юзаф Дзярмяга з вёскі Грынявічы Беластоцкага ваяводства — і майстар, і прадавец свайго тавару з лазы.

Фота аўтара.

Народная лякарня

БАГУН БАЛОТНЫ. Вельмі папулярная лекавая расліна, якую народ не лічыць асабліва ядавітай. Перш за ўсё ўжываецца для лячэння хатніх жывёл, асабліва свіней, пры розных хваробах. Каровам даюць адвар расліны пры ўздуцці, коням — пасля апою і пры калацці дабаўляюць у пойла свінням пры эпідэмічных і іншых захворваннях.

Чай з багуну — 25 г на 1 л кіпетню — прымаюць па паўшклянкі 5—6 разоў на дзень пры прастудзе (Палессе, Валынь), раматусе, хваробе скуры на галаве («каўтун»), пры бранхіяльнай астме. Прычым лічыцца, што пры пакутлівым кашлі і задышцы такі чай дае не толькі часовую палёгку, але цалкам вылечвае, калі прымаць яго тыдні дватры.

Лічыцца, што для такога супрацьастматычнага чаю добра дадаць пры заварцы багуну, яшчэ 15 г дробна парэзанага лісця крапівы малой. Гаротныя астматыкі не ведаюць, якое лекавае рэчыва захоўваецца ў іх пахучым багуне. Гэты чай выпіваюць за цэлы дзень, а вечарам ізноў рыхтуюць порцыю на наступны дзень.

Такі ж чай даюць па 1 чайнай лыжцы некалькі разоў на дзень дзецям пры асабліва моцных прыступах коклюшу.

Пры раматусе і пры ламоце ў «каўтуне» робяць мазь для ўціраннія: 1 частку дробна парэзанага кораня чамярыцы змешваюць з 3 частками растопленага свінога тлушчу. Усё гэта ставяць на 12 гадзін у цёплую печ ці духоўку (нельга даводзіць да кіпення), затым вынімаюць, працэджваюць у слоік і завязваюць паперай. Гэту ж мазь ужываюць для змазвання скуры пры каросце і вашывасці.

У некаторых мясцовасцях напар багуну прымаюць пры заразных эпідэмічных захворваннях як лекавы і прафілактычны сродак, а месцамі лічаць яго ледзь не ўніверсальным лекавым сродкам. Шынкары на вёсках некалі настойвалі багун у самагонцы, каб ашаламіць таго, хто п'е, і вывудзіць у яго грошы.

Парашком лісця багуну ці галінкамі яго перакладваюць вопратку ў куфрах, каб зберагчы яе ад молі.

Смяецца, каму не ймецца, а каму баліць, і за гарачы камень бярэцца (*Насовіч*).

Ніхто нічыёй болькі не ведае (*Федароўскі*).

Чужая болька людзям смех (*Тышкевіч*).

Як захоча галава гуза (струпа), то знойдзе (*Янкоўскі*).

На балючае вока ўсё парушына ляціць (*Куцякова*).

На пахілае (паклякае) дзерава і козы не скачуць (*Чачот, Кіркор, Гільтэбрант*).

Гойнай (балючай) раны не трэба дражніць (*Насовіч, Ляцкі, Федароўскі, Дубякоўскі*).

І смех, і грэх

— Гэта што ты мне за яду падсунула?

— Бацьвіння зварыла, сёрбай во і маўчы... Табе, грузаватаму, толькі на карысць пойдзе.

* * *

— Якое там, у горадзе, малако? Скрозь зялеззе прапусцяць, увесь чымус выбаўтаюць... То хіба ж гэта малако? Бурда белая, пустая вада.

* * *

На карову:

— Як вазьму чокала, дык адразу падабрэеш!

(**Чокала — доўгая тонкая жардзіна, якой збівалі некалі з дуба жалуды**).

* * *

На былога дэзерціра:

— Ого, гэты сярыла-бярыла шчэ шыбка бегае... Ідзе па вуліцы — дзугаціць, як лось, шыбы ў вокнах дрыжаць. Во, у вайну туляўся па лесе, не падбіўся, то дзе ж яму не быць здаровым.

* * *

— Ат, нейкі во курч у спіну ўбіўся і гне, ціснє ў зямлю...

* * *

— Баюся, каб маё варэнне не зайграла.

* * *

— Старыя грошы... Помню, адной сотняй цэльны месяц жывеш. А цяпер за чырвонца, выходзіць, ужо й гарэлкі не ўзяць... Абясцэнілася жытка, скруцілі нас камунякі па руках і нагах. Самі яны, нябось, у кааператывы кінуліся ды ва ўсякія там біржы паўпліцічыліся, арудуюць, а нам — сама што ісці замкі ў крамах збіваць ды вокны трушчыць.

Алесь МАСАРЭНКА

Шпількі

* * *

На дзяўчыну-круцёлку:

— Ах ты, выцерка заўгольная!

* * *

— Карова прыйшла з пасьвішча ўся ў пялёсінах.

(**Пялёсіны — пісагі ад дубца**).

* * *

— Ей што ні дадуць — яна ў сваю шабетку топча.

(**Шабетка — вялікая кішэня ў спадніцы**).

* * *

— Была і я там, але нават казе хваста не завязала.

(**У сэнсе — нічога не зрабіла**).

* * *

— Дома яму ўсеўду няма — як прыедзе, дык і пачынае гойсаць: то ў Чэрыкаў едзе, то ў Прапойск, то шчэ куды... Па-мойму, калі прыехаў дварў, да бацькоў, дык і гасцюй.

* * *

— Кракос?.. Гэта трава такая, жоўтая. Каб не зяргала карова, у пойла кладуць кракос... На ўдзержку плода.

* * *

— Правае вока свярбіць — гэта на радасць?

— Няхай бы на радасць... Левае свярбіць, дык гаворраць — смяяцца. Не зважай — засвярбела дый усё. Захацелася пасвярбець.

* * *

— Шкурадзёр — гэта той, хто прыткнецца, паробіць як мокрае гарыць, і плаці яму. Рабіў не рабіў — плаці: А ў яго ж — калгасны конь, не свой. Узарэ соткі — плаці. І грошы возьме, і ад гарэлкі не адмовіцца.

* * *

Пра старшыню калгаса:

— Ён стаў мне праборку даваць. А я, доўга не думаючы, ухапіла вілашнік дый выперла крыкуна з хаты... Былі ў нас вылюдкі і да яго, зямля б іх не насіла, а гэты — Божа-Божа! — усё нялюдскае ў сябе ўвабраў і зваліўся, як каршун з неба... Нам, старым, усё роўна ўжо — хоць ён і цар няхай, старшыня, мы сваё адрабілі. Як тыя куры — вынесліся ўжо. З нас узятку няма. Але ж пакуліцька жывыя — няславіць сябе не дамо, хопіць.

* * *

Пра баравікі:

— Пайду ў лес, ужо марозп сівенькі, а яны, дубровнікі, чыстыя, рослыя. Набяру поўны кош — і дахаты.

* * *

— Лахцубары гэтыя, дзеўкі мае: надзяруць моху з чыртоў у лазні і кураць.

Міхась СКОБЛА

Не шукай ты шчасця-долі...

Мне снілася, што мяне білі
на нейкай плошчы хунвейбіны.
На твары білі, па спіне.
Іх хунвейбінскія дубіны
лупілі-білі так па мне,
як б'юць па пыльным дыване.
Дапытвалі пад шум і свіст:
«Чаму, скажы: не мааіст?!»

А. ВЯРЦІНСКІ.

Мяне ў Пекіне, стольным градзе,
лічылі ўсе за камікадзе.
Насіў я шаблю пры сцягне,
стаяў на іхняй на сцяне.
Я сябраваў з вялікім Мао.
Бывала, ляпне па плячы:
«Мне і самому рысу мала,
ратуй Кітай ад саранчы!»
Ці ад другой якой напасці.
І мусіш, як тут не круці,
Ісці на бой, жывот свой класці,
ці скажам проста — памярці.
Былі спакойныя ў Пекіне:
«Ён нас ніколі не пакіне!»
Але ў ва мне ажыў, як мара,
намер паслаць далёка Мао.
І вось, нібыта з Маўзалея,
нібы які дзяржаўны муж,
сказаў я проста, як умею,
хоць і ў гераглі́фах не дуж...
А мне за выступ гэткі шчыры
зрабіць хацелі харакіры.
Пасля вялізныя дубіны
пабралі хлопцы-хунвейбіны.
Чаго ім трэба, хунвейбінам?
Ці свет на мне сышоўся клінам?
А мне чаго ў Кітаі трэба,
дзе — ані хлеба, ні да хлеба?
Абрыд Кітай, паеду ў Штаты.
Вярнуся, стомлены, дахаты.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

Рэдактар Эрнэст Ялугін.

Сябры калегіі: Янка Брыль, Анатоль Бутэвіч, Ніл Гілевіч, Уладзімір Дамашэвіч, Алесь Камароўскі, Анатоль Клышка, Алег Куліцкі, Уладзімір Ламека, Уладзімір Содаль, Алесь Траяноўскі, Генадзь Тумаш, Яўген Цумараў, Генадзь Цыхун, Міхась Шавыркін.

Адказны сакратар Анатоль Сілянкоў.

Наш адрас: 220005, г. Мінск, вул. Румянцава, 13.
Тэлефон рэдакцыі: 33-17-83.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў адказваюць за дакладнасць фактаў і іншых звестак. Пункт гледжання аўтара неабавязкова можа адпавядаць меркаванню рэдакцыі.

Рукапісы рэдакцыя не рэцэнзуе і назад не вяртае.

МВПА імя Якуба Коласа.
Мінская паліграфічная фабрыка «Чырвоная Зорка».
Наклад 7340 паасобнікаў. Зак. 1164. Індэкс 63865.